

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
particulare 12 luni 500 „
6 luni 400 „
3 luni 210 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

Apare de 3 ori pe lună

PREȚUL 10 LEI

ANUL LII Nr. 32

Sâmbătă 20 Noembrie 1943

Redactor responsabil: TRAIAN CHELARIU

DOI GEMENI LITERARI: I. C. Săvescu și Șt. Petică

de CONSTANTIN STELIAN

Imperialismul eminescian, care vestejise temperament poetic ca Vlahuță, Traian Demetrescu, P. Cerna, etc., care sfărâmasese chiar și bună parte din z.durile cenacului macedonskian, trebuia să dea naștere unei reacțiuni și, acolo unde încercase cu foarte puțini sorți de izbândă un Vlahuță și alții, în parte amintiți, au reușit să deschidă traectorii spre noi orizonturi nebănuitei pelerinii Iuliu C. Săvescu și Șt. Petică. Deaceia, concomitent primatului eticului sâmbătorist, firea a fost ca apariția celor doi poezi să fie anacronică, neintelectuală, anatemizată și dăruită cu felurite calificative, puțin măgulitoare. Nici nu se putea altfel, când simțul și autoritatea critică a unui Maiorescu dezertase în politică și când, o altă, de aceeași talie nu venise să o suplinească, cel puțin.

Fenomenul glacial care a urmat apoi, care a prins în cristalele lui viața celor doi „gemeni”, a cuprins și operele lor, păstrându-le intacte contemporaneității. Fenomenul, însă, a fost cu atât mai salutar, cu cât glacialitatea de care vorbim a ținut la distanță pe mulți criticiști, cari, prin diversele lor metode de disecție ar fi avut darul să masacreză tocmă ceace se poate degusta mai frumos dintr-o operă.

...Până aici am vorbit despre cei doi poezi, ca despre doi gemeni — cum s'a mai spus — considerând asemănările vieții și soartei lor particulare și literare. O incursiune asupra operelor lor, ar presupune din parte-ne o contra-zicere a celor de mai sus. Ne mărginim numai să afirmăm că, în ceace privește poezia, amândurora nu le vom mai găsi nici o asemănare și că tocmă capodoperele acestora li situază pe terenuri deosebite, dacă nu chiar antagoniste.

Pe când Iuliu C. Săvescu are o poezie intuitivă, în bucașile remarcabile, apărând în întregime independent, original, Ștefan Petică este un lucid, un artist, un șlefuitor neobosit, în care lupta dintre eminescianism și el se dă făcî, în întregul ei operă. Pentru edificare, vom cita din fiecare poet câte o bucată, pentru ca afirmația noastră să adevărată totdeauna și icoana fiecăruia din ei.

Iată poezia La Polul Nord din Săvescu, bucată singulară în literatura noastră și în cea universală, poate:

La Polul Nord, la Polul Sud, sub stele veșnice adormite,
În lung și'n larg, în sus și'n jos, se'ntind câmpii nemărmăginate,
Câmpii de gheață, ce adorm pe așternutul mării adu,
Cu munți înalți, cu văi adânci, la Polul Nord, la Polul Sud.

Când dintre munții solitari, îngâbeneste luna plină
Vărsând pe albul dezolat o cadavrească lumină,
Se văd eșind ai mării urși, cu ochi de foc, cu pașii rari
Când dintre văile adânci, când dintre munții solitari

Și dorm adânc, și dorm mereu nemărmăginate polare,
Iar din prăpăstii adânci se aude o stranie vibrare,
Și urși albi, indioșcați, într'un oftat adânc și greu
Se'ntind pe labe de sîde și dorm adânc și dorm mereu.

sau poezia: Când viorile tăcură (XV) din Ștefan Petică:

Amurgul are astăzi lucruri ca de mătăasă
Pe care lunecă mâini albe de prințese
Și'n faldurile cari pe albastre culmi se lasă
Scântee pietre scumpe din stoffe vechi și-alese.

Și mândra de durerea-i în purpore de seară
Cetatea arde facie pe turele înegrite.
Pe cari vechi coroane de slavă seculară
Topeau de aur raze în zile ferice.

Pe surele pontoane a vechilor palate
Un vis de răzvrătire a pus o'nfiore.
Iar florile'n grădini stănd pale și uitate
Se plâng de invocarea lucirilor de soare.

Cât apar de superbe, fără a mai fi măsurate, dizlocate și cântărite din diferite puncte de vedere... Chiar faptul că n'au pătruns încă în marea masă a publicului, li considerăm, oarecum, bine venit, căci și acesta a fost un motiv în plus care să-i ferească pe autorii citiți de banalizare. Experiența este relevantă și dureroasă.

De altfel, lapidaritatea lui Săvescu și discreția de inimă, până ce vulgaritatea se altereaza patina metalului prețios despre care am amintit.

Asemenea considerații, însă, aplicate cu exces de severitate, ar fi putut duce la ignorarea completă a celor două stele ale literaturii noastre. S'au găsit scriitori ca domnii Ion Mînușescu și Al. T. Stamatiad, cari să le aducă obol postum, frumoase versuri și caldă iubire; N. Davidescu și V. Demetrius, cari să le înmănușeze operele în volum și, mai ales, poetul și criticul Perpessicius, care să-i releve discret, volubil, într-o manieră cât mai apropiată de sensul poeziei celor doi preînțipuri dispăruți. Căci, nu tot ceace au scris Săvescu și Petică este la înălțimea talentului lor.

(Urmasre în pag. 5-a)

AUREL DIACONESCU

Legendă

ATITUDINEA CONJUGALA ȘI DON JUANESCA în CRITICA

de MIHAI NICULESCU

Despre problema libertății s'au scris tomuri savante, descurajant de inutile. Dar un Rivarol observă că din întâmplare, cum l-ar fi căzut în treacă, batista: „Fără îndoială că avem libertatea să nu facem nimic, dar nu trebuie să abuzăm...” Nu vi se pare că esența problemei libertății e cuprinsă în această surăzătoare trăsătură epigramatică — și odată cu ea și aceea a fericirii, chestiune de vocație, deci strict individuală și ne-transmisibilă? Dar unul sau altul ridică batista și... „a mea? mulțumesc, nici nu băgasem de seamă”, — se apucă să-i facă — ceace se cheamă istoricul, dela în și dela viermele de mătase sau chiar dela Geneză, demonstrând cum se purta batista pe vremea lui Ramses, a lui Alexandru pe care nu-l mai încăpea Macedonia și a lui Cezar („lu quoque filius?”).

Sau Voltaire: „Toate cărțile sunt prea lungi”. Iată picătura de acid care provoacă efervescența tuturor sugestiilor posibile în jurul operei de artă și autoriză atitudinea critică, adică rezistența sau reacțiunea personală.

Părăsind generalizările de perspectivă și din zborul păsării, să restrângem problema la aspectul criticii literare. Există două atitudini posibile, structural diferențiate, în critică: una conjugală și alta donjuanesca. Există — lăsând deoparte orice aluzie anecdotică — cel care întreține cu operele, raporturi de legitimitate casnică, după cum există a-mantul cârților. Totuși, nu trebuie pierdut din vedere, că diferențierile de structură nu sunt absolute, nici exclusive. Ceeace deosebim ca atare sunt

accente caracteristice, precumpănitoare.

Pentru atitudinea pe care am numit-o conjugală, problema cărții ca esență unică și individualitate absolută, nu se pune. Nu există **carnea**, ci cărțile, ca literatură sau continuitate constitutivă de tradiție și de cultură. Amintiți-vă ce-i spune generalul Serpuhowsky lui Wronsky, în **Anna Karenina**: „Cine a iubit o femeie și în-surându-se cu ea au trăit împreună toată viața, acela știe mai mult despre femeie decât unul care s'a culcat nelegitim cu nouăzecișnouă”. Dar această știință abstractă și globală, care este rezultatul unei generalizări obținute cu sacrificiul oncării diferențe specifice, nu știe despre femeie altceva decât ce poate fi aceasta, sub specia sau condiția feminității. Ca orice știință, și aceea despre condiția omenească, fie că este a feminității, fie că e a masculinității, instruește fără să mă sporească, fără să mă înainteze în cunoștința despre mine însumi. Ce poate fi această cunoștință? Aceea ce pot fi eu, dincolo de fatalitatea sau determinismul condiției omenești în genere. Dincolo de natură sau chiar, eventual, împotriva naturii. Dar împotriva naturii nu sub aspect biologic sau moral, ci în plan existențial, metafizic. În **Regina moartă** de Montherlant, infanta de Navarra îi spune Dinei Ines de Castro, pe care încearcă să o scape dela moarte, îndemnând-o să fugă împreună: „...natură mi-ar porunci mai degrabă să te urdesc. Dar eu fac puțin caz de natură”.

(Urmasre în pag. 2-a)

DON QUIJOTE ȘI CERVANTES

de ION STANCU

Avem totdeauna impresia că în marile tipuri ale literaturii universale întâlnim nu creații sincronizate fenomenului artistic, ci oameni vii, care au trăit autentic și, care, din fericire, și-au aflat biografia alături de lucrări, desigur, prin faptul că au fost întâi biografi. O impresie care gemenă din marea forță a personalității lor covârșitoare, umbrind adesea pe aceea a... „părinților vitregi” (cum își definea Cervantes înrudirea cu al său hidalgo).

Dealtfel, aceste tipuri universale pot fi bi-asimilate: într'un sens ca reprezentante ale unor trăsături de temperament sau caracter unice deci fiecare personificând o individualitate distinctă printro enunțată caracteristică psihologică; într'alt sens, ca elemente dispartate de analiză, singulare documente omenești, care, sintetizate, ar formula fuselajul eternului-omenească sau a unui om, integral.

Pentru că, fiecare din noi poate fi îndrăgostit, nebul sau sfânt, întunecat de îndoieli sau iluminat de seninătatea certitudinii. Și încă s'ar afla unele destine bizare, impunând respectivelor protagoniști toate acele pasiuni: transfigurarea iubirii, așa cum a cunoscut-o Tristan, nebunia iluziei, cum a imortalizat-o Don Quijote, sfîșnirea lui Alișia Karamazov; tortura îndoielii lui Hamlet și calmul împăcat al lui Mișkin.

Don Quijote (corect: Don Quixote) aparține, dintr'un punct de vedere, unei scarte anologice, trăind iubirea, accentuată de el până la adorație, nebunia atenuată de sublimul ei desinteresat, sfîșnirea aceeași nebulă și siguranța conștiinței țării sale sufletești. Deoarece, izolat prin nebulă, acclimatizat singurătății, nu putea să-și aspire puterea decât tocmă din singurătatea sa, — circumstanță mai mult decât antecăpă la contactul perpetuu cu acest fecund teren de țară.

Dar Cavalerul Tristei Figuri are linia vieții precis trasată: el e scutierul adorator al Dulcineei din Toboso, știe că l'a încredințat renumele și dragostea ei, știe că trebuie să le a-

odisei algeriene, de insuccesele literare, de episodul temutei, de penuria unei căsnicii întempestive, tribulații aspirate cu prisosință de acei Migus și Cervantes Saavedra. Prin altă perspectivă, într'adevăr, ar exista o similitudine între autor și personaj; este ipoteza d-lui Ion Pîlat enunțată în „Portrete lirice”: „...Cervantes nu se revoltă contra lumii îngrate, ci împotriva propriei sale iluzii”.

A iubit pățimăș iluzia (era, în definitiv, singura sa avere irefutabilă); nu a isbutit însă în-lăturarea tuturor convingerilor bruale cu realitatea din care ieșea totdeauna invins, particularitate a introvertiților. Ceea ce, în urma altor înfrângeri, l-a determinat să-și pravească cu neîncredere iluzia, factor de tristețe, să o disteste chiar și să se „răsbune” — superbă nalivitate donquijotească — încercând să o ridiculizeze în carrea sa. Un ipoteză determinism psihologic, cu oarecare șanse de probabilitate, al marelui sale creații.

A căpătat circulație altă versiune manifestând aceeași tendință de a situa romanul lui Cervantes în timp, de a-i neutraliza d-ici semnificația postură de mesteor nestăruit, curgându-și existența între două eternități: a timpului și a spațiului. Astfel, se presupune că simbolizarea a-pusul epocii, de glorie spaniolă, a conștăntărilor, a imperiului vast colonial, a puterii europene...

Ni se pare nejustificată și inutilă această încercare de a descoperi apartenența în secole unei opere de valoare lui Don Quijote, creație vie și independentă, fără rădăcini, decât poate în veșnicie. Și mai ales când încercările menționate vizează destinul de semnificație al operei; deoarece, evident, biografie și istorie, aceste amănunte își află calitatea, servind prin contribuțiile lor minore și dispensabile, fără valoare ameliorativă sau aenuanțată față de creația în sine.

Dintr'un asemănător punct de vedere și dacă ținem să stabilim o convingență în timp lui Don Quijote, vom găsi o un-că legătură, că este o carte reacționară înfrîngînd genul, în mare vogă atunci, al romanelor de aventuri, cu cavaleri entuziaști și viteji, romane care intoxica cu idealuri absurde pe cititori, poate, chiar dăunau spiritului inovator al Renașterii. E o apropiere ușită de importanță, întemeiată însă, mai ales că existența reacțiilor produse de cartea lui Cervantes o mărturisesc; amintim de alt „Don Quijote”, distrăcându-și predecesorul al celui Avellaneda, scrisă după un deceniu dela apariția primului.

Considerând realitatea afirmației de mai sus — simbol politic al decadentei spaniole — ar însemna că Don Quijote problematizează spiritualitatea unui popor situat în evoluția sa istorică. Continuând investigațiile în direcția asta a silogismelor, riscăm ca denunțăm spaniolul un caracter de „popor ales”, predestinat unei istorii politice ridice, însă „țării” inexistențiale pe țărâm sufletești!

Cavalerul Tristei Figuri problematizează propriul său complex interior și tangențial, al tuturor introvertiților, al visătorilor și al „nebulilor divini” după expresia lui Unamuno. Conquistador de absolut, Don Quijote este un mare pasionat, deoarece el înțelege absolutul ca pe o idee, știindu-se că extazul ideii formulează siguranța pasiunii.

Și el trăiește intensitatea certitudinii mai violent decât M-me Bovary care o cunoaște prin hîmura iubirii, decât Manon care o înțelege prin realitatea iubirii, aceste eroine acceptând și transfigurarea pasiunii pure în patină. Poate numai Isolda a putut asimila certitudinea absolută cu aceeași intensitate, cristalizată, subliniată, neprerăzită în patimă; și, desigur, Faust a trăit același extaz în mult așteptată „clipă”, dar nu prin dragoste, ci prin sacrificiul avaturlui, apoi al neliniștii, al suferinței. Fîndcă frumusețea sacrificiului e necesară în căutările de certitudine, de extaze. Don Quijote a jertfit posibilitatea înolării sale în mediocritate, expunându-se ridiculului cu seninătate. În acceptarea ridiculului stă superbul sacrificiu și admirabilul său eroism. Dealtfel, toți marii reformatori au devenit pasibili de acest ridicul tragic, fie că s'au aplicat domeniului psihologiei religioase ori celui social, sau științific, Socrate, Bruno, Galilei, Luther, E. Poë, Baudelaire, Wilde etc. Dacă primul care, incontestabil a suferit dureros consecințele tragice ale interpretării ridiculului a fost Iisus, suferința crescînd în esență din elemente exterioare, plină de sensuri prin asta, nu mai puțin a suferit ultimul ridicul de geniu, Nietzsche, antitecnicul dîntău în două ipostaze de reacționar ideologic și de suferind prin elementele interioare sufletești. Iată-l pe Don Quijote înfruntînd imperturbabil ridiculul, alături de Sancho Panca, la fel de senin și liniștit. Totuși, cea mai autogonistă tangență de extreme, poate, din întreaga literatură universală. Utilizînd termeni de abstracție, l-am putea defini: Quijote=analiză; Sancho=sinteză.

Primul, un element singular, reliefat viguros pe fondul uniform, al secundului; interiorul, ilustrat pe verso de exterior, azurul reflectat minuscule dar impresionant de suprafața unei bălți. Seninătatea lui Don Quijote e plătută cu prețul sacrificiului comodității exterioare și din ea li crește țaria, așa cum numai parțial, am mai întâlnit-o la o mare creație modernă a lui Morgan: „Sparkenbroke”. Este acalmia care succede furiei, împăcare (nu resemnare), certitudine.

Și dacă sufletește, armonia s'a încheșat, în afară se face sesizabilă disonanța=non-conformismul. Cavalerul cervantian e impulsiv și non-conformist, oferind, prin urmare, spectacolul ridicul al peregrinării sale; Sparkenbroke, non-conformist, dar lucid, știe să-l evite izolându-se. În el funcția artei a depășit condiția umană, iar pasiunea, acea pasiune impersonală îl dăune mortii apropiate în deplină conștiință. Sparkenbroke resimte înaintea acestui ultim fapt de viață o bucurie luminoasă, desumanizantă, extatică: e atitudinea asemănătoare cu a clobanului Miorilei, cu toate că acesta nu cunoaște ca Morgan filosofia platonice.

de ROLAND MESTRE

cu mai mult liniște viața, în față.

Gîndirea lui este reflexul sufletului său. Nu simte nici o dușmănie și nici o ură. Doar sentimentul că aparține unui mediu de care nu s'ar fi putut desprinde chiar dacă ar fi dorit-o cu ardore. După cum a scris Giraudoux, Philippe „e singurul scriitor născut din popor, și care nu l-a trădat scriind”. Toată truda sa pare a fi avut un scop de a-l înfățișa, de a-i tălmăci sentimentele. A spus-o dealtfel singur, în răspunsul la o anchetă făcută în 1904 de Ch. Veilley și G. le Cardonnell: „...Barrès are nevoie să se ducă la Toledo sau la Veneția, ca să-și găsească sufletul. Eu îl găsesc în lumea care mă înconjoară... Oui, je sens autant qu'il est possible les souffrances des plus humbles classes et mon âme est venue toute seule au bout de mon bras avec mon pain quotidien”.

Știa că de mult poate suferința să te înalțe și să te înjosească în același timp. Avea experiență în această privință. Ea se ivește aproape în toate lucrările sale, fie că e vorba de Charles Blanchard, de Père Perdrix, de Bubu de Montparnasse sau de Marie Donadieu. Uneori se întîmplă ca realitatea să fie copleșită de o poezie difuză vecină cu visul, dovadă numeroase pagini din *La Mère et l'enfant*.

(Urmasre în pag. 3-a)

Emile Guillaumin a consacrât de curând o lucrare compatriotului său „Charles-Louis-Philippe”. E vorba de o serie de amintiri, de un portret al omului mai degrabă, decât de un studiu critic. Autorul lor

atrage din nou atenția asupra unui scriitor astăzi puțin cîștit dar ale cărui cărți nu sînt lipsite de valoare. Sunt desigur învechite și multe din ideile pe care le cuprind au fost exprimate mai tîrziu cu mai multă vigoare și pasiune de oameni al căror destin a fost să trăiască într-o lume mai frămîntată decât aceea a lui Philippe. Pentru aceasta însă nu e lipsit de sincer și credincios admiratori. Printre ei: Giraudoux, Gide și Claudel.

Charles-Louis-Philippe s'a născut la 4 August 1874 la Cerrilly, orașel „pe care evenimentele păreau să-l fi uitat și care asculta cufundat în tăcere, sborul gîzelor și-l păstra în mintea lui deșartă ca pe niște prețioase amintiri”. Nici o întîmplare extraordinară în viața sa care trebuia să se sfîrșească la 21 Decembrie 1909. Face un moment planul să ajungă general de artilerie dar renunță curînd să-l realizeze pentru a intra cu hotărîre, din înclinație, în cariera literară.

Sărac, plînd, miop, pradă glumelor răutăcioase ale camarazilor care își bat joc de statură lui mică, ar fi putut fi cinic și revoltat. A fost resemnat. „Trebuie să știți să fii sărac și simplu”, scria el într-o zi lui Giraudoux, licean, care, simțindu-și vocația de scriitor, cerea sfaturi camaradului mai mare. Și adăoga: „trebuie deosemena să știți să fii singur”. A avut ca oricine momente de bucurie, dar i-au fost cu sgîr-

cenie acordate. Tristețea era domeniul său. Slab, se simțea atras de forță. În tinerețe mai ales a cunoscut, când îndoială, când înduioșarea: „Deseori mi se întîmplă să fiu obosit și să nu pot gîndi și chiar să nu pot scrie... Nimic din viață nu mă bucură... Toate mișcările și faptele îmi apar ca niște căntăburi... Imi amintesc de cîntece pline de duioșie pe care mi le-au cîntat tinere fete și cu ele mă legăm... Astfel de bucurii... ating în mine volul meu de suflet simplu și imi vine să plîng de încântare”.

Îi plăcea emoția. O căuta pretutindeni și peste tot o găsea, în el și în ceilalți. O astfel de sensibilitate nu e lipsită de primejdii când e vorba de o creație. Stilul operelor de început, „Quatre histoires de pauvre amour, La bonne Madeleine și La pauvre Marie”, se resimte. Fraze stîngace, gîndire neclară, prea adesea afectată.

La 21 Iulie 1898, Philippe scria prietenului său Lucien Jean: „În caracterul meu se produc schimbări, devin om... mai tare și mai hotărît, mai sincer. Stăruie asupra acestei lături a caracterului meu”. Dorința aceasta de a fi tare, de a părea puternic, primejdios chiar, o găsim deseori exprimată în corespondența sa. Ea rămîne multă vreme ideea predominantă. În sfîrșit, Philippe găsește puțin cale puțin, un anumit echilibru și privește

KIMON LOGHI

Garaofe

CRONICA DRAMATICĂ

CRONICA

PETRE BODEUT

TEATRUL NOSTRU: MARIA MAGDALENA. DRAMĂ ÎN TREI ACTE DE FR. HEBBEL

TEATRUL MUNICIPAL: „TEREZA RAQUIN”. DRAMĂ ÎN TREI ACTE DE EMILE ZOLA

Într-o anumită religie li se promite drept - credincioșilor munți de pilă și râuri de lapte. Decătorul m'am gândit la asta, m'am întrebat cum de nu-i înspăimântă perspectiva unui astfel de rău, a cărui singură vedere și încă trebuie să-și producă indigestie.

Nu mai vorbesc de cei cari nu pot suferi acest aliment și au idiosincrasia lui!

Am mai auzit deasemenea că un mare muzicant, vorbind despre o simfonie de Bruckner, ar fi exclamat că seamănă cu niște munți de linie.

Ceva analog își sugerează și p'esa „Maria Magdalena” dela Teatrul Nostru: am avut tot timpul impresia unor munți de purce!

Unii prieteni, croniciari dramatice - și încă un bun croniciari dramatici, foarte pricepuți și foarte informați - căruia, interesat fiind, i-am spus acest lucru, mi-a replicat că nu crede că am dreptate.

Răzând l-am întrebat, însă, în antracul al doilea dacă tot nu-i de părerea mea și dacă încă își mai menține prima lui impresie.

De mențiu, chipurile și-o mai menținea.

La sfârșit, însă, când ne-am întâlnit din nou, în momentul când se terminase spectacolul, l-am întrebat, iarși, ce zice?

De data asta, fără nici-un fel de entuziasm, înădăvăr, că nu mai părea să-și mențină părerea, dar îmi spunea că are totuși impresia că piesa nu e rea dar că „este jucată prost”.

Spre deosebire de acest prieten, eu sunt de părere că din contră, piesa a fost jucată destul de bine și că actorii au făcut tot ce au putut dar că, în realitate, nu ei o piesă este de vină, care-i nebulosă, declamatorie, psihologică lipsită de adâncime, personajele nefind mănate de un ritm interior ci sunt conduse de autor spre un desmodant pe care el și l-a propus, lucru care în orice caz este simțit și este caracteristic pieselor „făcute”, a pieselor a căreia pieselor care trebuie să realizeze o anumită formulă dramatică, etc. spre deosebire de piesele create.

Ori asta este și în „Maria Magdalena”: personajele sunt „făcute”, nu sunt create!

Cum însă un Hebbel nu-i un scriitor oarecare ci, oricum, unul dintre autorii dramatice reprezentativi ai literaturii dramatice germane, evident că nici despre drama aceasta nu se poate spune că este construită chiar așa, fără nici-o pricepere, înădăvăr și i se poate vedea imediat lipsa de autenticitate.

Cu toate acestea, chiar și pentru cei cari nu vor să-și piardă vremea spre a urmări mecanismul intim al unei lucrări dramatice - sau nu s'obisnuie să facă - încă le dă o impresie de gol, de ceva ce nu stă în picioare, de ceva căutat.

Iar în cazul de față, din vina regiei, în loc să se caute să se atenueze această impresie de fals și de artificial, de nefiresc artistic ca să spun așa - nu de nefiresc ci de nefiresc artistic - s'a reușit, din contră, să-l accentueze: personajele nu „trăiau” ci „existau”, nu vorbeau ci declarau, nu se mișcau ci stăteau.

În scurt tot ritmul și toată umanitatea și înfrământarea pe care încă ar mai fi putut să le conțină paginile acestei drame, au fost și acestea explozate, ba, din contră, înăbușite.

În asemenea condiții nu știu zău dacă unul dintre noi n'ar trebui să avem regretul că am putut avea din când în când rezerve pentru căe unii dintre regizorii noștri obisnuie.

În ce privește interpretarea, aceasta s'a bucurat în primul rând de prezența în fruntea ansamblului a d-lui Stora.

D-na, prin fizicul d-sale, prin aceea masivitate care imprimă totuși însăși rolului pe care-l interpretează, cum și prin personalitatea și netăgăduitul d-sale talent, a marcat în mod deosebit dreptă dar obtuza și intransigentă figură a Mășterului Anton, esențială în desfășurarea acestei drame.

În ce privește pe d-ra Anca Sahighian, fără însă a avea marele resurse dramatice pe care le cerea acest rol, pentru care este nevoie de artist carecum de alt gen și de-o mai puternică personalitate dramatică - indiferent dacă sunt mai cu experiență sau mai tinere, căci sunt și tinere deosebit de înzestrate - se poate spune totuși că a dovedit și de data aceasta a fi o artistă de mult talent.

Dată fiind situația d-sale și faptul că este o actriță încă foarte tânără, înseamnă deja destul de mult ceea ce a realizat, acțiunându-se laudabil de o sarcină grea.

Pentru munca ei, pentru această muncă onestă și conștientă pe care o pune în lucrul d-sale, pentru această onestitate artistică și pentru această sinceritate și dragoste de meserie - care în orice caz se simte, i se întrevăde, - trebuie să spun că d-ra Anca

Sahighian este printre tinerele actrițe cari merita atenția tuturor.

La rândul d-sale d-na Ec. Năulescu Sahighian, prin jocul d-sale moderat, fără exagerări și excese, ne-a dat figura unei adevărate mame, cu dragostea, îndobăzile și durerea ei resemnată. În ce-l privește pe d. C. Bărbulescu, d-na, deși într-un rol secundar, a fost în general bine, aducând măsură și eleganță în joc, măsură și eleganță în gest, celace este foarte interesant, d-na fiind un actor cu totul la începutul carierei.

În schimb despre d. Ion Manta în rolul Leonhard, ce să spun? Nici faze, nici voce, nici mișcă, nici joc de scenă, nimic! Și doar era de așteptat ca măcar într-un astfel de rol să fie ceva mai bine!

Dar de unde nu-i!

Destul de bine, d-ni Marine-scu S'on, Ion Damlan și E. Iencea.

În general, însă, un spectacol nu îndăjuns de reușit.

Mai cu seamă că nici mediul, nici structura piesei, nici ritmul ei nu au deosebit de așezare, prea mult, fără a mai vorbi de faptul că nici distribuția nu mai conține decât în trecut unele capete de afiș, fiind văduvit de frumusețea scenică a unei Dina Cocea, fie de temperamentul teatral al unei Tănase Cocea.

De, oricum!

Ca experiență teatrală, însă, atât ca piesă cât și ca interpretare, este, fără îndoială, interesantă.

Contribuie în orice caz pe de-o parte la formarea și orientarea gustului public iar pe de altă parte la cunoașterea evoluției generale a mișcărilor dramatice care s'a făcut nu numai prin astre de mărime întâia - marile genii creatoare - ci și prin astre de mărime doua, sateliți și epigoni, cari, și ei, au avut și au rostul de a umple spațiile mari dintre ele.

* În general dramatizările după romane nu prea reușesc; alta este tehnica unei lucrări epice și alta a unei lucrări dramatice. Deaceia, cu rare excepțiuni - reușite de obicei tocmai atunci când autorul dramatic a trădat de romancier - piesele de teatru făcute după romane se resimt de o factură specială și seamănă cu oamenii îmbrăcați în haine străine: le vine sau prea largi, le vine sau prea strâmte.

Romanul permite tot felul de desvolări, tot felul de sondeji suferite, tot felul de descrieri, tot felul de incursiuni: piesa de teatru, prin conștiința și convergența acțiunii către un punct central și o deschidere spre lumină sau, în orice caz, spre o concluzie și un final - desnodământul - face ca personajele a forțorii să fie mai schematice și definite mai mult prin gest și faptă (textul devenind de multe ori comentariu sau adjuvant explicativ, care subliniază gestul, mișcarea suferită, acțiunea).

E natural ca atunci când vrei să pui mai mult cu alte cuvinte să pui în jurarea dramatică respectivă tot ceea ce conține romanul, ca nuanșă și semnificație, vei obține o piesă înădăvăr, falsă, greoaie, care abia să se țină, în timp ce, invers, dacă vei alege pentru teatru un singur element din roman, un singur moment, piesa pe care o vei realiza nu va mai fi propriu zis o dramatizare a romanului ci numai al unui sin-

gur episod al lui sau al unui singur moment.

La timp ce condiția obisnuită de creiere a oricărei drame viabile este libertatea totală de inspirație și libertatea totală în conștința unui personaj - mai exact în creierei lui - în dramele scrise după romane, acțiunea este obligată: inspirația este încadrată, personajele, la rândul lor, trebuie create după tiparele date de romanul pe care și-au pus în minte să-l dramatizeze, așa că mișcarea lor nu mai este determinată organic de mersul acțiunii ci de nevoia de a le conduce acolo unde trebuie să condu-spre a se realiza tipurile, acțiunea și subiectul romanului respectiv!

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

Piesa, de altfel ca și romanul, este îmbibată de acel naturalism propriu autorului lui Germain și, totodată, este în foarte mare măsură melodramatică.

Cu toate aceste caracteristici generale tuturor dramatizărilor, de care nici Tereza Raquin nu scapă - deși această dramatizare este făcută de însăși autor - piesa dela Municipal nu-i lipsită de calități iar versiunea teatrală a binecunoscutului roman al lui Zola este deosebit de abilă făcută.

CINEMA SCALA: CONTELE DE MONTE CRISTO

Dintre cele trei versiuni ale filmului ce dă viață aventurilor eroului adolescenței fiercării dintre noi, actuala are cele mai multe defecte.

Fiind ultima „edție”, regi-sorii respectivi ar fi trebuit să caute să confrunte celelalte două realizări similare, pentru a infușia spectrului de azi - inerent mai pretențios - realia atmosferă a romanului „Contele de Monte Cristo”.

Asistăm însă la o înșiruire de scene documentare „extremiste”, când, purtându-se accentul pe amănunte cari uneori obosesc atenția spectatorului, când trecându-se grăbit peste împrejurări din care s'ar fi putut scoate scene a căror calitate ne-ar fi putut împiedica a spune despre actualul film că nu-i altceva decât un gen de jurnal sonor în care s'adaptează'n ordine ce conține regi-sorulul câteva din crâmpetele extrase din celebrul roman al lui Dumas.

Acastă artificialitate a construcției scenariului este marcată și de interpretul principal: Pierre Richard Wilm, care și-a jucat rolul cu o superficialitate de neapătat pentru un actor de talia lui.

La începutul primei serii, Edmond Danies are acelaș aer blazat ca și la sfârșitul filmu-lui.

Ori, ceva fi fost de așteptat ca cei douăzeci de ani petrecuți în închisoare, alături de abtele Faria, să ne fie infușiat nu prin grima ci printr'un joc cât mai interiorizat. În partea doua a filmului, culele savant plasate între sprincene de ma-queur, nu s'au dovedit sufi-ciente pentru a infușia starea de spirit în care se'ntorse în țara lui, Monte Cristo. Stare pe care în nici un caz n'o poate reda modul afectat în care Pierre Richard Wilm a înțeles să-și debeatze replicile. În mare parte vinovat este regisorul, care nu și-a dat seama că Mon-te Cristo nu poate avea inter-pretul ideal într'un actor cu temperament domol.

Alături de aceste trăsături ce îngăduie stabilirea unui a-nunțit paralelism de persona-litate, fiecare rămâne un pre-mare artist pentru a nu avea o individualitate cu totul parti-culară, făcută din multiple alte trăsături caracteristice și re-surse temperamentale intelek-tuale și estetice proprii.

George Kulenkampf reliefează o natură artistică în care so-brietatea de concepție, fermita-tea de linie stilistică și sigura-rea de exteriorizare a expresi-iei vin să pondereze și să fructifice minunat, o incisivi-tate dinamică o intensitate în porniri, o promptitudine de accent și elan și o degajare în virtuozitate cari pot rămâne astfel constant în slujba unei interpretări superioare, ferite de a aluneca spre orice exces.

Kulenkampf este de aceea artistul rar care știind să-și or-ganizeze admirabil o înzestra-re de foarte mare clasă, poate păstra orice operă la un foarte

înalt nivel de comentare in-strumentală, la nivelul unei arte în acelaș timp pline de probitate, de vibrație interioară și de strălucire formală.

Acastă artă s'a desprins cu egală luminozitate dealungul celor mai felurite opere și sti-luri, valorificându-le în magis-trale aprofundări și reliefa-ri.

Concertul în la major de Mo-zart, desemnat cu o acuitate de simț al stilizării și proporți-lor surprinzător conciliate cu șerpului de capriciozitate atât de fine încă alunecările lor prin corsetajul ritmic și liniar perfect al clasicismului mozar-tian atât de pur. Il lăsuă ab-solut intact, concertele de Be-thoven și Brahms, în care, a-lături de „Filarmonica” diri-jată admirabil de maestrul

Alături de aceste trăsături ce îngăduie stabilirea unui a-nunțit paralelism de persona-litate, fiecare rămâne un pre-mare artist pentru a nu avea o individualitate cu totul parti-culară, făcută din multiple alte trăsături caracteristice și re-surse temperamentale intelek-tuale și estetice proprii.

George Kulenkampf reliefează o natură artistică în care so-brietatea de concepție, fermita-tea de linie stilistică și sigura-rea de exteriorizare a expresi-iei vin să pondereze și să fructifice minunat, o incisivi-tate dinamică o intensitate în porniri, o promptitudine de accent și elan și o degajare în virtuozitate cari pot rămâne astfel constant în slujba unei interpretări superioare, ferite de a aluneca spre orice exces.

Kulenkampf este de aceea artistul rar care știind să-și or-ganizeze admirabil o înzestra-re de foarte mare clasă, poate păstra orice operă la un foarte

înalt nivel de comentare in-strumentală, la nivelul unei arte în acelaș timp pline de probitate, de vibrație interioară și de strălucire formală.

Acastă artă s'a desprins cu egală luminozitate dealungul celor mai felurite opere și sti-luri, valorificându-le în magis-trale aprofundări și reliefa-ri.

Concertul în la major de Mo-zart, desemnat cu o acuitate de simț al stilizării și proporți-lor surprinzător conciliate cu șerpului de capriciozitate atât de fine încă alunecările lor prin corsetajul ritmic și liniar perfect al clasicismului mozar-tian atât de pur. Il lăsuă ab-solut intact, concertele de Be-thoven și Brahms, în care, a-lături de „Filarmonica” diri-jată admirabil de maestrul

Alături de aceste trăsături ce îngăduie stabilirea unui a-nunțit paralelism de persona-litate, fiecare rămâne un pre-mare artist pentru a nu avea o individualitate cu totul parti-culară, făcută din multiple alte trăsături caracteristice și re-surse temperamentale intelek-tuale și estetice proprii.

George Kulenkampf reliefează o natură artistică în care so-brietatea de concepție, fermita-tea de linie stilistică și sigura-rea de exteriorizare a expresi-iei vin să pondereze și să fructifice minunat, o incisivi-tate dinamică o intensitate în porniri, o promptitudine de accent și elan și o degajare în virtuozitate cari pot rămâne astfel constant în slujba unei interpretări superioare, ferite de a aluneca spre orice exces.

Kulenkampf este de aceea artistul rar care știind să-și or-ganizeze admirabil o înzestra-re de foarte mare clasă, poate păstra orice operă la un foarte

înalt nivel de comentare in-strumentală, la nivelul unei arte în acelaș timp pline de probitate, de vibrație interioară și de strălucire formală.

Acastă artă s'a desprins cu egală luminozitate dealungul celor mai felurite opere și sti-luri, valorificându-le în magis-trale aprofundări și reliefa-ri.

Concertul în la major de Mo-zart, desemnat cu o acuitate de simț al stilizării și proporți-lor surprinzător conciliate cu șerpului de capriciozitate atât de fine încă alunecările lor prin corsetajul ritmic și liniar perfect al clasicismului mozar-tian atât de pur. Il lăsuă ab-solut intact, concertele de Be-thoven și Brahms, în care, a-lături de „Filarmonica” diri-jată admirabil de maestrul

Alături de aceste trăsături ce îngăduie stabilirea unui a-nunțit paralelism de persona-litate, fiecare rămâne un pre-mare artist pentru a nu avea o individualitate cu totul parti-culară, făcută din multiple alte trăsături caracteristice și re-surse temperamentale intelek-tuale și estetice proprii.

George Kulenkampf reliefează o natură artistică în care so-brietatea de concepție, fermita-tea de linie stilistică și sigura-rea de exteriorizare a expresi-iei vin să pondereze și să fructifice minunat, o incisivi-tate dinamică o intensitate în porniri, o promptitudine de accent și elan și o degajare în virtuozitate cari pot rămâne astfel constant în slujba unei interpretări superioare, ferite de a aluneca spre orice exces.

Kulenkampf este de aceea artistul rar care știind să-și or-ganizeze admirabil o înzestra-re de foarte mare clasă, poate păstra orice operă la un foarte

înalt nivel de comentare in-strumentală, la nivelul unei arte în acelaș timp pline de probitate, de vibrație interioară și de strălucire formală.

Acastă artă s'a desprins cu egală luminozitate dealungul celor mai felurite opere și sti-luri, valorificându-le în magis-trale aprofundări și reliefa-ri.

Concertul în la major de Mo-zart, desemnat cu o acuitate de simț al stilizării și proporți-lor surprinzător conciliate cu șerpului de capriciozitate atât de fine încă alunecările lor prin corsetajul ritmic și liniar perfect al clasicismului mozar-tian atât de pur. Il lăsuă ab-solut intact, concertele de Be-thoven și Brahms, în care, a-lături de „Filarmonica” diri-jată admirabil de maestrul

Alături de aceste trăsături ce îngăduie stabilirea unui a-nunțit paralelism de persona-litate, fiecare rămâne un pre-mare artist pentru a nu avea o individualitate cu totul parti-culară, făcută din multiple alte trăsături caracteristice și re-surse temperamentale intelek-tuale și estetice proprii.

George Kulenkampf reliefează o natură artistică în care so-brietatea de concepție, fermita-tea de linie stilistică și sigura-rea de exteriorizare a expresi-iei vin să pondereze și să fructifice minunat, o incisivi-tate dinamică o intensitate în porniri, o promptitudine de accent și elan și o degajare în virtuozitate cari pot rămâne astfel constant în slujba unei interpretări superioare, ferite de a aluneca spre orice exces.

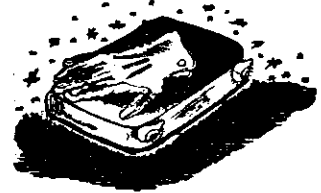
Kulenkampf este de aceea artistul rar care știind să-și or-ganizeze admirabil o înzestra-re de foarte mare clasă, poate păstra orice operă la un foarte

NOI ROMÂNESȚI

♦ „TEATRUL ROMÂNESC ÎN VERSURI ȘI ÎN VOAE-LE LUI” se intitulă această frumoasă monografie publicată în editura „Casa Școalelor” de d. Al. Ciorănescu. Vom reveni în cronica literară viitoare.

♦ „FINALITATEA IDEALA A EXISTENȚEI UMANE, încercarea de explicare a originii și sensului culturii”, lucrarea d-lui Constantin Micu (Edit. „Casa Școalelor”) îl situază pe tânărul autor printre cugeătorii noștri cei mai înzestrați cu darurile cercetării neobosite. D. Constantin Micu e un de tot atent scrutător al textului filosofic și un foarte conștiințos elev al d-lui I. Petroviță. Îi prevedem o luminoasă carieră în direcția înaltelor străduințe cărora li s'a dedicat.

♦ „RILKE. Momente din evoluția (sa) spirituală” este o carte asupra căreia ne vom pronunța în cadrul Notelor germane. Anunțându-i apariția (Colecția Meridian Craiova, 1943), ținem să-l

felicităm pe d. Marcel Saras, autorul volumului, pentru faptul de a fi contribuit în mod real la cunoașterea aceluia dintre marii poeți germani care a exercitat o importantă, dacă nu chiar hotărâtoare influență asupra liricii românești moderne.

♦ PENUMBRE se numește volumul de versuri pe care-l tipărește la Tribuna din Brașov, d. Ion D. Tudorache, delicatul poet al Florilor de toamnă (Brașov, „Astra”, 1942). Scriindu-și Autobiografia, d. Ion D. Tudorache spune: „Flămânzi au trecut pe lângă mine anii. Nici n'am simțit cum m'au ferecat titanii, în turnuri închise cu lacăte mari și grele ca niște vracuri. De zgomot și ură cuprins. — M'au desbrăcat, scutpat și nu știu ce-au mai vrut... Din sufletul pururi al meu. Sau înaltă lăcără ce-au spintecat ierba tîră de pînău atunci un carucubeu... Doar gîndul rămas cerșea la porțile închise, Coborît din stînci grele, cu luminile stîlbe din abia bătrînește spre cer, Răbujindu ca o măcăciună de fag printre frunze și mă durea povestea-mi de nădări” (pag. 8-9).

Desigur că nădări Ion D. Tudorache, preocupat de destin („Sub streșină, în bezna, cânta o cucușă și gîrleri din adîncuri desănușiau viori. În noaptea vîmătu de-acestei reci fiori, Pe lîngă geam căzută o stea ca o vîpăie! — Am citat această primă stîrfoa din poemul Dest'n, deoarece este stîrfoa cea mai frumoasă a volumului Penumbre), — nădări I. D. Tudorache preocupat deci de destin scrie Mărturisiri, poeme la moartea d-sale („La moartea mea nu plîngă nimeni și nimeni fruntea-mi nu mîngîie. Căci ochii mei, închiși de-apururi, vor plînge în rîm de poză (?)”, poezii coșbuciene (Copii, Războiu) și iostiene (Cîntec de război), poeme cu lîună și poeme dedicate mării, pămîntului străbun, suferinței, lui Dumnezeu și peisajului natal. Fără a-și depăși, formal, dară și din punctul de vedere al fondului, clasicele modele, d. Ion D. Tudorache are, totuși, un nu știu ce și un nu știu cum personal care-i luminează versurile asemenea unui dulce soare de toamnă. În orice caz Penumbrele d-sale se situează onorabil în cadrul producției lirice a lui 1943.

♦ „CRUCI DE FOC — Poe-mele de război” ale d-lui Pavel Ion Ștefan, cu o scriere seninată de G. T. și cu un avînt „Cuvînt înainte” iscat de d. Ion Ștefan Oancea, au fost tipărite în nu mai puțin de treimi trei zeci de exemplare. Cartea (apărută la Turnu-Severin, Tipografia Ion I. Boineagu), e închinată „Eroului Căpitan Costescu Vintilă, comandantului aruncătoarelor 120 dintr-un Regiment de Dorobanți”. O semnălam pentru cei ce se interesează de războiul nostru inspirat de războiul actual. Pentru ilustrarea calității versurilor cităm: „Cruci de foc plîmăde din carne și pămînt, crescute din martiri, pe munți și în câmpie, vă ridicați și stăpîniți o cruntă feroșie pornită din al pigmeilor cuvînt”. (pag. 9).

♦ C. A. MUNTEANU, autorul cântărilor „Caravana Luminilor” (Iasi, 1941) și „Bucumă sîngele” (Chișinău, 1942), are în pregătire „Potirul Profanat”. D. C. A. Munteanu, poet dărz, cotrușan, rimînd vîrble cu Basarabie și Basarabie cu sa-

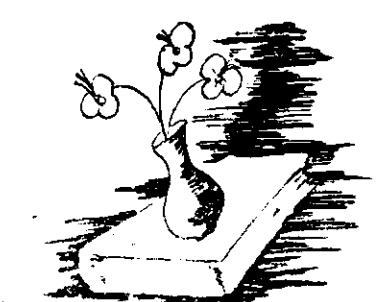
bie, mărturisește că „a fost o vreme cînd era izvor de întunecare și Dumnezeu era nec-ar că domnia sa a fost, pe rînd, de toate cele: știr, floare, stejar, furnică, greier, albină, simplă acvatică jivină, pasăre, hermelină, fiară, cal, căne. Poemele d-sale au ceva imperativ și agitat, cuvintele pe care le lubește sunt mari și hotărîte ca niște îndesate lovituri, deși, întîmpinându-și „prietanii” care-l vor da înaltă otravă (Cf. Bucumă Sîngele pg. 5), d. C. A. Munteanu, se amuză de mîna bunilor d-sale amici și scrie textual: „Credința mea s'o tipăș vrea dintr'un început! (Dar cine azi mai poate să-nteleagă? La toți micimea vieții li-e dragă...) Nu tremur, deși nestiutori m'au condamnat... Doar dragostea rănită a tuturor mă doare. Și vîieța întinută fără soare... Credința mea n'o știe nimeni... Nu tind încorona spre Capitoliu... Cu fruntea ca un răsărit, senină, Mă vrea, în locul tuturor, la ghilolină!” — Curios transfer. Suntem curiosi cum va fi profanarea potirului.

♦ VOCEA SLOVEI ȘI CRO-NICI PE CALENDAR, sunt două culegeri de versuri scrise de d. N. Popescu-Poșca. Le recomandăm tuturor doritorilor de irezistibilă vesellie.

Îată o mostră: — „Stai, ești arestat! — Cu mandă? — Fără mandă! Dacă nu-i mandă? — Eu n'am jurat. — Mă bat? — Oprește-mă! Cine ești tu? — Sunt Ion Vîrgatu! — Ai acte în buzunar?? — Au dus cu ei jandarmii toți Pe bivoliță și pe loș! — Au pus cătușele la mîini și l-au ținut la beci, Pe pietre reci Trei săptămîni. Iar cînd l-au scos La parchet l-au dus pe jos Și acum el este la Jilava. Admiră slava!”

Ce mi-e Florile de mușcali! Cățile au apărut în „Editura Noastră”, subțirăna Militari, București, 1943.

♦ REVISTA FUNDATILOR REGALE (1 Noiembrie 1943) publică, în continuare, studiul d-lui prof. D. Caracostea despre „Clasicismul stilisticii poporane”, două pagini de proză semnate de V. Voiculescu (Toamnă țară), versuri de Mihai Beniuc, N. Davidescu, Agatha Grigorescu-Bacovia, Traian Chelariu, Al. Raicu și Remus Luca, „Artă de scriitor a lui N. Lorga” (Gr. Tănasanu), „Problema progresului văzută de un filosof român” (N. Petrescu), „O dramă război-

nică a lui Eschyl: Cei șapte împotriva Thebei” (D. Marmeliuc) — studiul d-lui prof. D. Marmeliuc e palpitant de actual), — „Paradisul nostalgicilor” (pagini de călătorie în Grecia semnate de subtilul Pericle Martinescu), pagini de jurnal de război (Intre Donet și Nipru”) — scris de d. Emil Th. Capidan „Po-veste de pe front”, de Ion Veliciu și două contribuții la cunoașterea genialului poet german Friedrich Hölderlin: „Treii immuri” (An die Dichter-Poetilor, Die Wanderrung-Pribeiga, Andenken-A-mintire) traduse de Ion Pil-lat și „Poetul și nebunia” de Wolf von Aichelburg. — De tot interesante și pline de rară nobletă spirituală sunt „Filele” de jurnal: T. Tu-Malorescu și vremea lui” semnate de I. S. Floru.

Cităm aceste caracterizări: „A fost fulgerător. Nu este adevărat că-și învăță discursurile acasă. Improvizează foarte bine” (pg. 404). — „Da, știu, a vrut să mă vadă și mi-a trimis vorbă. Eu l-am răspuns: Titu Malo-rescu locuiește în strada Lustrului nr. 13. Mi-a mai propus Tigara, n'am vrît însă. Dacă-mi ordonă, să trimită soldați cu pușca să mă ducă” (pg. 406). — „Ca profesor n'a fost un savant, nici nu ținea să fie. Rădăce de cei care vedeau că-și prăgătește cursul și socotea proști pe erudiți: erudiția e pritoceală, îie dintr'un buoi și pui în altul, treci dintr-o carte în alta (pagina 409). „Nu căuta lauda, nu voia să provoace tîmărea; voia ca meritele și capacitatea să-i fie recunoscute cu spontaneitate (pg. 411). — „Fon-dui sufletesc pesimist se mai vede și în ideea că oamenii sunt răi. Spunea multe des-pere Heliade, — Cogălniceanu, — Odobescu, — Vlahuță, — Caragiale, — Coșbuc. Rănea pe mulți prin răcea-lă fineței (?) sale” (pg. 412). — „In problemele filosofice era kantian, dar nu credea în nemurirea sufletului. Am impresia că-l era frică de moarte” (pg. 412).

„Nu era înțeles în popor, căruia însă îi inspira mare încredere după 1913” (pg. 413). „Comentariile critice” le semnăază: Petru Comar-nescu, Octav Sultu și Ion Slăgaru, „Cronicle” — Tr. Ionescu-Nișcov, Lucia A. Popovici, Costin I. Murgescu și Ștefan Ionescu, „Cronica bibliografică: George Balcu-lescu.

V. JELERU

Rugă pentru eroii Regimentului 9 Călărași

D-lui maior SEVER CRISTESCU

Undeva departe, peste zare, peste nori,
A început șarja Călărașilor nemuritori.

Numele Lor zadarnic li strig, zadarnic li chem;
Linistea, doar linistea-mi răspunde ca un blestem.
Spuneți-mi: cine-l va aduce nnapoi
Pe Călărașii viteji, pe Călărașii eroi;
Cînd o să coboare pe pămînt
Eroii porniți pe aripi de vînt?

S'a deschis pămîntul negru, s'a-l îngroape,
Dar cu li simt aicea, aproape...
Iată: mă-nconjoară numai tăcerile grele
Dar eu simt cum eroii mă privesc dintre stele;
Le simt mîna blîndă, pe tămpile, pe frunte,
Umbră Lor se 'ntinde peste zările cărunte,
Și — parcă s'ar fi desprins dintr-o poveste —
Văd șarja glorioasă, departe, pe creste...
Si mă 'ntrec cu vîntul, cu apele 'n suvoi,
Strigînd numele Lor, al Călărașilor eroi:
„Știu! Din zările-albastre, de-acolo departe,
Voi ne-apărați de dincolo de moarte!
Numele Vostru e sfînt ca o rugăciune,
Moartea Voastră vitează, mare e ca o minune...
Colonel Lăzărescu... Tîe numele mare și sfînt...
Maior Șerban Petre... Imi plec genuchiul, smerit la pămînt”....

Și-atîta viteji... Și toți, zîmbind au murit
Cu ochii în zare, cu visu 'mplinit.

Pentru Călărașii eroi, smerit mă închin...
În numele Tatălui, și-al Fiului, și-al Sfîntului Duh!...
Amin!

TRAIAN LALESCU

Ceramică

Așa erai pe vasul de pămînt...

Ridicînd sprincenele'n sașă
Și cu pîrul holnărind prin vînt,
Tîrînd mîndră daco-român...

Marama cu flori triste de borangic
Te făcea mai frumoasă și vie,
Iar trupul strîns în ilic,
La gînduri viclene ne'mbie...

Așa erai pe vasul de pămînt...

Cîob de cîrmidă pierdut,
De plăceri să tresară n mormînt,
Meșterul ce 'n vis te-a născut...

N. D. MIREA

Secetă

Nu-i niciun nor pe cer, nu-i nicio apă.
În nestîrșitul safrin ca marea,
Șipot de foc încercuește zarea,
E lanul ars, e holda fulgerată.

S'a cuibărit în sate disperarea,
Cu irizări de temere ciudată,
Că n'a plouat o vară încheiată
Și-i vad de ape moarte depărtarea.

Pustiul din grădină fără floare
Se estompează 'n sufletul ce moare,
Cînd fumează pe hat mătasa ierbi.

Fîntăna vieții n'are pic de apă:
Și oamenii, și plantele, și cerbi,
Cu stropi de-amărăciune se adapă.

I. I. ALEXANDRESCU

Cronica plastică

Arta femeină în expoziții

Avem pe MICAELE EULETHRIADE la „Căminul Artei” și pe LILI PANCU la Dalles ca expozante prezentînd un interes deosebit, celelalte două au fost par-mi-se deja recențate de croniciari, mai importante decît noi, așa încît ne vom mărgini la azei expozanți și azei expoziții, ce trebuie neapărat relevate, avînd în vedere puținul spațiu de care dispunem. Deci ne vom opri, în afară de d-na PANCU, în expoziția domnului ȘTEFAN.

Înainte însă de a vorbi de expoziții particulare se cuvine să semnălam o prea frumoasă înghetare de artă decorativă pornită din inițiativa domnului Profesor PETRE ANTONESCU, care suntem siguri ar fi voit să creeze un Salon al „Artelor Decorative”, așa cum se găsește în orice țară străină ce se respectă. Artele Decorative sunt la noi mai oprite decît niște cenusere, dispunînd la Saloanele oficiale de spații infime, cît de neprielnice poate cînd nu sunt — și asta în genere inexistente!

Expoziția de Icoane și ceramică dela Ateneu, întocmită după cum am spus de arhitect profesor PETRE ANTONESCU, este un fapt cu totul nou și bine venit, a cărui lipsă era simțită. Cuprînzînd numai cele trei săli, nu reprezintă pentru moment, decît un început o latură a acestei importante manifestări, în curs de dezvoltare. Este cert că impulsul dat acum, va avea serioase repercusiuni și suntem siguri că la anul vom avea mult doritul Salon, atît de sugestiv pentru epoca modernă și atît de strîns legat de arhitectură și interior. S'ar cuveni să triumfe femeile în acest domeniu, femeia fiind prin însăși esența ei „un decorateur nă”. Acest spirit decorativ face parte din sufletul ei, ea brodează, țese, coase; cu fluturi, cu mătăsuri, cu arnici, așa cum s'ar putea spune că o face și LILI PANCU în delicatele ei nuanțe puțin reci, dar așa de mălăsoase. Spiralele desenurilor ei subțiri și fine se încolesc ca fire de mătase pe hîrtie. O pictură femeină e de fapt ca un gherghet subtil de nuanțe cântărețe, dozate la justa lor valoare. Sunt decora-tore năvalnice ca NORA STERIEAD prin copări peretii, metri întregi de stofă cu

broderii măestre, închipuite sau din acele prețioase petricele aruncînd focuri aurii, sau cusute cu grele mătăsuri de culoarea corii de pînă. Dar pe ce pune mîna această artistă rîndă, to vîrăste! Așa, de pildă, ceramicile albe afișate la Ateneu în vitrină, pare-se lucrări mai vechi, pe care însă nu le cunoaștem, binecuvîntăm actuala expoziție, care ne-a dat prilejul să le vedem. Incontestabil că NORA STERIEAD este „decoratoarea” noastră prin excelență, are un simț născut, din vîrfurile degetelor ei izvorăște pe dată viziunea, floarea și smălțul.

Trebuie să spunem — cu deosebită pă-rene de bine — că aportul femein în expoziția dela Ateneu este cantitativ și calitativ absolut preponderent. Spațiul — ba-tă-i focul — ne obligă să trecem iute peste

MICAELE EULETHRIADE

Iarna

ceea ce ar fi trebuit să ne oprim cu mîgală. De aceea vom semnălam cele mai bune lucrări, însemnînd pentru fiecare două nume al AUTENTICULUI GHIATĂ și al d-nei PANA-BUESCU tot diferite una de alta ca concepție (ah! cu cît drag spun asta, artistul adevărat, nu trebuie să „aducă” cu vecinul său) AURELIA GHIATĂ ca orice moldovenească se respectă, trebuie să poată „întrînsu un rafinament neobș-nuit vădit în iocane pe sticlă (în afară de covoare, marelă sau cît de bătae). Este o mică icoană, de o frumusețe de tonuri im-mensabile, am putea spune iubit-are. E un albastriu neînchipuit de bine pus și de intens, compoziția însăși fiind de o rară măestrie și de un sentiment întru totul deosebit și duos. Sunt apoi lucrările d-nei BUESCU dintre care două gravuri în lemn, colorate, care le-am putea numi ferme-cioare. Prin căi fara pastre, d-na se apropie magnific de arta bizantină (atît de copiată, dar neapărată de unul și altul). Aceste două gravuri în lemn pe hîrtie, se reliefează între celelalte tipărite pe lemn, acoperit de un strat de ipsos im-pare) procedeu extrem de interesant inventat de d-na PANA-BUESCU. Despre care neapărat vom vorbi în altă cronică. Sunt apoi icoanele de tip ruseesc ale unei doamne din Cernăuți, și cărți nume ne scapă, cît și o mică icoană în piele, „re-pusă” al doamnei MACSA d-na Constanța, fără să uităm diferitele și cît se poate de interesante icoane pe ceramică ale domnului NICULESCU MOGOȘ, un decoratur născut și dănsul, care în multe domenii își manifestă darurile și pri-cipetile. Urmărește de d-na PRISCIL-LA BIBESCU și dacă n'ar fi în toată lu-crările perfect pusă la punct ca procedeul este demn de remarcă și admirat. Sfîșni-cul galben, vîsulește diferite, acela cu două toarte, recipientul cu capac pentru muștar etc. etc. Netipărindu-se catalog, nu am putut memora toate numele expozanților dar îndemnăm publicul cu putere să viziteze această interesantă manifestare. Ne-a rămas un loc tare mic, ca să vorbim de frumoasa expoziție a MICAELEI EULETHRIADE dela Cămin, rezervă-du-ne acum libertatea de a vorbi de icoa-nele domniei-sale, expuse la Ateneu. În-

NOTE FRANCEZE

CE INTERES prezintă pen-tru noi cunoașterea unei poezii străine? E un lăz, un efort superfluu care nu depășește planul lecturilor noastre? De-loc. Există în domeniul poetic un curent de schimbări mai important poate decît în orice altă regiune literară. Ceea ce se petrece astăzi în poezia franceză nu poate să ne lase indiferenți, căci din Franța a primit Europa în secolul XII și forma și materia poetică, care, după ce ne-a dat în epoca trubadurilor, a Minnesăngerilor și a „ducelui stil nou” o singură Europă poetică, n'a încetat de atunci să marcheze profund arta poeziei în toate limbile de pe continent.

CARE ERA situația poeziei franceze în ajunul războiului? Era mai înaltă, domnia solitară a lui Paul Valéry, fără să fi cîștigat pe deplin bădălia pentru poezia pură, primise un certificat de clasicism care-i îngăduia să domine dela înălțime domeniul poetic și să asiste la Sorbona la explicația propriilor sale versuri, întîmpinată unică în literatură franceză. Poezia sa, de o formă foarte pură, răspunzînd exigențelor marelui școli franceze care merge dela Pleiadă la Malherbe și dela Maurice Scève la Mallarmé, devenea pentru ei maniera perfectă de a se gîndi pe sine însuși și de a gîndi tot-odată universul. Era înainte de orice o metodă de a gîndi, legată de o tehnică foarte precisă a expresiei.

În fața acestei poezii se ridicase spre 1924 suprarealismul cu Breton, Aragon și alții. Ideile clare și distincte ale lui Valéry, această echipă opunea forțele infinite ale vieții, mișterul unui Novalis, violențele unui Lautréamont. Contrar poeziei aristocratice a autorului „Cimitirului Marin” suprarealismul deschizînd mari ușile vieții, se dorea alături de popor, alături de toată lumea, poezia lor fiind a tuturor: asta cel puțin o pretindeau ei. Într'adevăr, cu toată bogăția descoperirilor lor, care auto-pîmînu-se din nou de marea tradiție romantică regăseau u-nul din izvoarele esențiale ale poeziei europene, eforturile lor păreau, în ajunul războiului, că se apropiu de sfîrșit. Marea expoziție suprarealistă din 1938 semnăla cu o înmormîntare de clasa înaltă. Totuși se întîmpace ca și cum s'ar fi deschis niște mine din care s'ar fi scos mase de pămînt, conținînd pietre prețioase. Și încă ar fi trebuit ca o altă echipă să vină ca să procedeze la acest trîz. Gîndirea automată, absența toată a formei, ba chiar disprețul oricărei cău-tări formale, toate aceste tendințe au dus suprarealismul la un impas, și nu se vedeau nici-căieri acei care ar fi putut să-l scoată din el.

Între gîndirea pură și gîndirea automată, se găsea, desigur, un loc și pentru alceva. Și, într'adevăr, cu puținți ani înainte de război un tîndr poet știuse să-și facă ascultată vocea sa care, întîia oară de atîta timp, exprima sentimente, amintind prin această că o-mul nu era făcut numai din-

tr'un cap și dintr'un șarpe, dar că avea deasemenea și o inimă. Patrice de la Tour du Pin”) dădea poeziei franceze un regis-tru pe care se părea că a-cesta îl pierduse.

ÎN ACESTE note sumare care nu au alt scop decît să fireze unele jalane și să faciliteze prezentarea unui anumit nu-măr de texte, sunt silit să trec sub tăcere un anumit număr de poeți grupați fie în jurul N. R. F-ului, fie în jurul publicațiilor suprarealiste, așa cum sunt castele G. L. M. Printre poeții dela „Nouvelle Revue Fran-çaise” trebuie să facem un loc aparte lui Pierre Jean Jouve care urmărea într-o mare sin-gurăte, experiențe ce atin-geau în aceleși timp suprare-alismul și poezia pură. Dar în loc să aștepte marelă mit uman dela un automatism, îl căuta cu toate forțele sufletului și spiritualității său, revîncoscînd în același timp și valoarea forme.

PANA CATRE 1937, la Nou-velle Revue française fusese interesată suprarealistilor, dar în urma unei explicații — cam furtunoase se spune — între Breton și Jean F. J. J. J., acesta din urmă accepta să deschidă ușile revistei, prietenilor lui Breton.

Nu mai existau deci nici două câmpuri separate după această căsătorie forțată. Asta n'a împiedicat ca poezia să ră-mîndă fără cititori. Vreau să spun că nu se găseau în Fran-ța trei mii de persoane care să cumpere un volum de versuri. Gaston Gallimard m'a asigurat într-o zi că nu vindea o sută de exemplare Mallarmé pe an. Patrice de la Tour du Pin și-a editat poeziile cu cheltuiala lui. Cît despre Valéry, editorul său n'a avut curajul să suporte cheltuielile unei noi ediții și s'a mulțumit să repro-ducă prin procedeu fotografic o ediție de lux. (Urmarea a fost că două greșeli de tipar n'au putut fi corectate).

În prefăra războiului, poe-zia era deci preocuparea unor happy few, a cîtorva grupuri literare adunate în jurul unei mese de cafea sau a unei re-viste.

Această situație a fost cu to-tul răsturnată de război. As-tăzi, în Franța, poezia este pre-ocuparea tuturor. Vom exami-na în cele ce vor urma noti-vele acestei schimbări profun-de care caracterizează lîtera-tura franceză de astăzi.

RAINER BIEMEL

- 1) Vezi L'Amateur de Poèmes.
- 2) Vezi manifestul lui Breton și al lui Aragon: Lautréamont envers et contre tout, Paris 1924.
- 3) Vezi: La quèbe de Jove et „La vie recluse en Poésie”.

Charles-Louis Philippe

(Urmare din pag. 1-4)

Philippe n'a fost nici cu to-tul visator, nici cu totul real-ist. O miă coșbucioare inva-lua gîndirea sa cu un fel de nimf prin care privea omul și societatea: era Sărăcul și Bo-gaiul, bucuriile pe care unii nu le vor cunoaște și bucuriile pe care alții le vor simți fără convingere. Ideologie? Nu, a-titudine sentimentală. Rămă-ne credincios mediului său.

Avea credința că omul poate deveni mai bun. Privea dincolo de realitățile cotidiene înșela-toare. În adîncul sufletului său își da seama că nu trebuie să se încreadă prea mult în re-cunoștința oamenilor și nici să le ceră să înțeleagă: „ce im-portanță poate avea faptul că rămînem pentru un moment neînțeleși. Nu suntem siguri că viitorul ne va da dreptate”.

În timpul vieții, opera sa fu discutată și admirată, dar ade-vărată glorie n'a cunoscut-o. Gîde spunea despre el: „Nu l-au cunoscut bine cei care n'au văzut în el decît mila, dușoia și alese însușiri ale nimii. Nu-mai cu aceste calități n'ar fi putut ajunge marelă scriitor ce putea deveni. Un mare scri-tor răspunde mai multor cerin-țe, mai multor indoli, se în-fîșează sub diferite aspecte. I admiri foarte puțin pe cei pe care nu-i poți privi din toate punctele de vedere, fără a-i deforma. Philippe ar pu-tea fi examinat din toate pri-nțele, fiecăruia dintre prie-teni și cititori îi apărea ca el-neva, dar nici unul nu-l vedea la fel. Și chiar dacă omagile care-i sunt adărate, sunt ju-gate în egală măsură, luade separat sunt neîndestulătoare. Are în sine ceva prin care poate desorienta și surrînde, și prin care poate dura”.

ROLAND MESTRE

LUCIA DEM. BALACESCU

Poarta se deschise scurt, încadrând în golul ei, capul creț și negru al doamnei Mincu.

— „Mergi?”
In rochie de olandă groasă, cu picioarele goale în sandale, cu coșul de creton înflorât și cu dinții albi, răzând în poartă.

Nona tresărise, trezită din somnolența ei. Culcată pe galerie, cu brațele aduse deasupra frunții ca să-și apere ochii de soare, de când se sculase, se tot întreba dacă să meargă sau nu, cu tot grupul pe Dunăre. Era bine pe galerie, soarele înfierbântase scândurile, le simțea în spate fierbințele și asprimea, capul era și el greu de lumină și tot nu se îndura să se scoale.

Venise pentru o săptămână acasă; asta era a patra zi, și încă nu se săturase de tăcerea oărilor în care nu intrase de trei ani, nu stătuse destul cu copacii care parcă o chemaseră, o așteptaseră cu brațe domnice de îmbrățișare.

Acum se dădea dusă greu; se gândi ce are de făcut: mai întâi să îmbrace tricoul, pe urmă rochia, să-și încheie sandalele și să-și lege părul.

Papicu rămânea iar singur o zi întreagă și ei îi părea rău, deși atunci când erau împreună tăceau amândoi.

— „Așteaptă-mă...”

Doamna Mincu se dădu lângă galerie; în spațiile ei, Frane îi făcea semne de bucurie, grăbind-o.

Când intra în casă, odăile erau încă nestrânse, avu o clipă certitudinea că cineva din ea nu ar vrea să plece. De așeză de când îi spusese Mincu, avusesse o șovăire, dar acum se hotărâse deodată, parcă aspru, să-și spună în față de ce nu voia să meargă.

Acolo fusese cu J. W. B. acum trei ani, și în gând ocilise totdeauna locul unde îl găsisse și-l lăsase, pe malul apei între sălciile ncduroase. Dar acum se hotărâse, o hotărâre cu nerăbdare și cu o grabă chinuță.

Tot drumul până la Dunăre, a tăcut, cu ochii în jos, pe dunga liniei ferate pe care mergeau, jucată în ochi ca un semn vrăjit; bucuriei mici, galbene, de pământ uscat, îi amintea piciorului mamei călcând prin mîrșe, uscat, îngust, hotărât, picior care plecase de mult în călătoria cea mare.

Frane sburda în jurul ei ca un câțel care vrea să fie văzut și mângălat.

Grupul se despărțise dela un timp în câte doi și trei; prin mersul ei grăbit, prin jocul liniei luoase și perpuitor neagră, auzea glasul doamnei Mincu, răsună puțin gros, — totdeauna i-am spus că fumează prea mult — al lui Titi și observațiile grave ale domnului Mincu.

Când au ieșit din valea drumului de fier, Dunărea a venit deodată în față, limpede, domoală, puțin fumurie în lumina dimineții.

De departe, Nicu în picioare în barcă, le-a făcut semn cu mâna. Ars de soare, puternic, cu părul albit, cu pantalonii scurți, albi, Nicu era în adevăr fratele ei. Cândul o umplu de o căldură bună ca cea care ar putea să o ajute. Nu știa dacă gândește așa.

Împărțirea în cele două bărci fusese cu răset, cu glumă. Ea se urcase fără să se uite în cea care îi era mai aproape; când dăse să se așeze, văzuse stegulețul mic înfipt în capăt, cu inițialele cusute cu roșu și albastru marin.

Se aplecase peste marginea bărcii gata să o răstoarne. Era barca lui J. W. B. — Amok — o recunoscuse, o botezaseră doar împreună și împreună scriseră într-o seară literile mari, groase, cu vopsea albă.

Il cunoscuse acum trei ani. Știa că o iubise. Se despărțiseră prieteni, înțelegând — nu știa cum — că așa trebuie să fie. Aflase mai târziu dela Nicu, că se căsătorise, că nu era fericit.

La câteva luni, se îmbolnăvisse — meningită — și murise repede. Toate le aflase ea târziu, mult prea târziu, atunci când pentru ceilalți faptul nu mai era decât o amintire.

Intre timp, se căsătorise și ea, act gratuit pe care nimeni dintre ei ei nu-l înțelesese.

De atunci venise pentru prima dată acasă; căutasese un pretext să poată veni singură. Acum era aici. Dunărea începea odată cu bătaia primei vâle intrată în apă. Nicu era alături în barca plină, cu ea era numai Frane și Lola, cățeaua cafenie.

— „Nona, lasă-mă să trag eu.”

Se făcuse că nu-l aude. Ii lăsă pe ceilalți să treacă înainte. Văzuse încet. Nu era încă deprinsă, simțea mușchii pieptului desfășcându-se, brațele lărgindu-se, văzla tăind apa și gândul era în ea, ca un tighel mărunț măcinând întuneric.

Acum era în ea, coborâtă adânc, gravă; isbutise să rămână singură, cu apa, cu cerul, cu J. W. B.

Acum știa sigur că merge să-l întâlnească și era parcat în ea o întrebare.

Niciodată nu se gândise cu tristețe la moartea lui, era ca o împăcare în plecarea lui, știa dinainte că moartea nu-l înspăimântase. Totdeauna, de când aflase, și-l închipuise împăcat, ca un om care știa că acolo îi este locul și nicăieri în altă parte. Adăncia lui dragoste pentru copaci, pentru apă, pentru nesfârșit nu putea să-l ducă mai multumit decât în moarte.

Dunărea curgea domol, pieptele se ridicau și coborau ritmic, numai pe biețe avea o apăsare, ceva ce nu o lăsa să iasă din ea, să rădă cu Frane, să se stropescă cu apă ca altădată sau să balanseze barca, cum făceau totdeauna, ca să latre voioasă Lola.

Era închisă într-o crustă grea.

Când ajunse la anafor, îi văzu de departe pe ceilalți oprți lângă barca plină de pepeni a unui lipovean.

Din spate se auzi duduțul unui motor și peste puțin, trecu pe lângă ei un remorcher încărcat cu fete și băieți care le făceau semn cu mâna, cu batista, cu beretele.

Involuntar flutură și ea mâna și zâmbi.

— „Unde oprim Frane?”

— „La Moș lăncu, adică aproape de el. Casa a luat-o așa primăvară.”

Frane a tăcut cu ochii în ochii ei, așteptând. Tăcerea ei îl săcăia; guraliv și neastâmpărat, se împăcase totdeauna cu Nona fiindcă numai ea mai răspundea tuturor întrebărilor lui. Ca să-i

= REGASIRE =

de FELICIA BRUDEA

arate ce poate Frane, învățase pe ascuns să înnoate.

— „Frane, treci de leagă barca, am ajuns.”

Frane se uită mirat la ea, făcu semn Lolei și amândoi săriră pe mal. Nona era ciudată azi. Nu acolo trebuiau să coboare. Dar ea-i înțelesese nedumerirea și-i spusese scoțându-și rochia pe cap.

— „.....nu-i nimic Frane, mergem puțin și pe jos până acolo.”

Rămăsese în pantalonii scurți și în bluză fără spate.

Așa cum era în capul bărcii, înălțată în vârful picioarelor, cu mâinile adunându-și părul în vârful capului, părea un băiețel ostentiv de insomniile adolescenței.

Urcase malul; în jurul ei soarele și sălciile, toate erau ca un svon de departe, absent, care o încălzea totuși. Frane o luase înainte pe cărarea îngustă bătută doar de piciorul gol al lipovenilor pescari.

Întrebarea se încheia acum grea, cu neliniște, ceva dureros și blând se împărția din liniștea aceea întreruptă printre buruieni și prin sălci.

În mijlocul Dunării, în picioare în barcă, un om arunca, cu rotire de rochie de baletistă, prostovolul.

Și deși era departe, i se păru că aude plescăitul apei la căderea boabelor metalice depe marginea lui.

Se apropiau de casa lui Moș lăncu, copacii se răreau; casa e ghemuită sub acoperișul ei de papură pufoasă, purtând încă la jumătatea pereții

lor dunga apelor din primăvară, plita ruginită așezată pe cărămizi și parcă același copii de acum trei ani, toate erau acolo, nedinite, neschimbate, cașcând în lumina aceea transparentă dintre apă și cer, timpul ar fi rămas pe loc. Ii văzu pe toți, frânturi printre copaci, adunați în jurul mesei, radeau tare, Nicu cu un pene în mâini, ridicat deasupra capului, ceilalți gesticulând și vorbind toți odată.

Masa trecuse greu, ceasurile păreau mai lungi ca niciodată. Doamna Mincu se ridicase prima; o auzea rugându-l pe Nicu să se ducă cu toții pe un canal învecinat ca să vadă cum prind lipovenii peștele la gard și pe Nicu primind, ca să le facă plăcere.

Se așezaseră iarăși în cele două bărci. De data asta, nu mai era singură și nu mai văzlea ea. Titi se așezase comod alături, lăcând aproape tot locul, întinzându-i drept compensație cutia de țigări.

Tresărise la vederea țigării; parcă uitase de mult, de toate, și țigara îi adusesse aminte de odaia de acasă, din casa ei, ceaaltă, nu cea de aici, unde fuma și citea ca să nu trebuia să vorbească sau să vadă.

Țigara îi adusesse aminte de patul dublu din odaia cu lumină mică, de fuga ei, de patul acela, de fuga ei din toate, din toate câte erau acolo, fugă de care nu fusese conștientă până acum.

Se apropia de J. W. B. Iși da seama, inima i se desfăcuse parcă în sânge și sângele acesta

bătea acum nebunește în tâmplă, în gât, în podul palmelor.

Neliniștea creștea în ea, întrebarea era acum o rană care începe să se desfacă, să ardă, să usture adânc.

Tăcea. Rămăsese cu țigara în mână fără să o aprindă, îi era rușine de Titi să o arunce în apă. Ceilalți o uitaseră, vorbeau între ei, Olguța împărțea niște mere mici și roșii și le asvârlea și celor din barca din urmă.

Înainte de a intra pe canal, trecură printre drage și slepuri, cu umbră masivă, stranie, de apă din alte lumi.

Când coborise pe țarm, ridicase ochii și văzuse privirea unui pui de lipovean — copilandru — oprită pe picioarele ei goale.

În jurul lor, lipovenii fură deodată ca o horă de brăbi roșii, ochi albaștri și guri cărnoase; lângă un foc de vreascuri, pești înfipti în nuele sfărâiau încet.

Cineva strigase cu glas răgușit:

— „Iacob, întoarce focul...”

Iacob o privea pe ea și ceilalți zâmbeau cu înțeles; Titi îi pusese mâna pe umăr și-i făcea cu ochiul. În rochia ei albastră, părea o figură grotescă, spoită cu roșu, cu fundă peștrită pe cap.

De pe scândura pe care se așezase, vedea țărnul celălalt apropiat — departe totuși — pus-tiu, singur, cu o tăcere de început sau de sfârșit în el.

Nu mai întreba, neliniștea se scursese și ea undeva, într-o vâgăună neagră și ca o lamă rece,

= FRAGMENT =

Vântul răsuca crengile copacilor, valuri de praf în trombe lungi mângăiau rochiile femeilor și genunchii păreau și mai goi și mai înfrigurati. Oamenii strâneau frigul între umerii ridicați prin haine, ca niște umerare goale uitate într-un dulpă părăsit.

Arborii își scuturau frunzele peste casele uniforme și egale, pe drum, pe oameni. Venea iarna... Era frig.

— „Uite copacii, își scutură argintărie pe suflor sau pe pălărie!”

Sanda privi omul pe a cărei pălărie căzuse o frunză ca un soț răticat al grigului pe singura existență precisă a omului care traversa grăbit strada pustie. Ii venea să radă de cuvintele lui viad. Se întreba cum de-i venise tocmai asta în minte, acum când erau singuri și izolați în restaurantul întunecos și ajutat din fața parcului asta în care ea își pierau ore întregi în fiecare dimineață de când venise în orașul mare, urit și capitală pe deasupra.

Viad privea pe geam. Sanda știa că nu-l impresiona nici gerul care se anunța, nici frunzele aruncate de vânt. Cearcanii violet al pieoapeilor lui erau și mai vioi, iar culele de sub ochi se sbăteau și mai puternic. Știa că-și cerne imaginile, că le trază, alege mișcările ceva care să fie pentru moarte, cum spunea în dese rânduri. Din toate lucrurile păstra ceva și pentru moarte.

— „Să nu jiu prea goal, să am de unde imprumuta atunci un gund, o culoare, un parjum...”

Și ea era ceva din care el păstra pentru moarte. O iubea ca pe aer. Și nu putea s-o iuiare pentru că trebuia să respire. Câte odată îl surprindea privim-o lung, fără să facă nici o mișcare. Se uita în ochii lui și el îi răspundea aceluiași lucru: „Păstrez puțin aer pentru atunci!”

Acum era chinuit. Sanda știa că-i chinuit. Sângele se vedea năvălind și mai puternic în arterele proeminente ale mâinii cu care-i cuprinsese degetele reci. Sanda nu-l întreba niciodată nimic, pentru că voia să-l smulgă lumii celeilalte, să nu-i reînnoască nici o imagine supărătoare din casa lui, cu femeia lui, cu certurile și hărțuilele de fiecare clipă. Știa că e aer și tocmai asta voia să rămână. Voia să rămână cu orice preț, chiar cu prețul geloziei sugrumate bărbătește în fundul gâtului, a obsesiilor înșiruite și închiruite dureros în carne. Toată trebuia să fie aer și liniște, ca să se poată chinui și trăi ei, ceilalți.

Sanda lângă el simțea că nu poate trăi, că nu trebuie să respire, ca nu cumva să facă șgomot, — nu cumva să adauge un ton în plus simfoniei de note șgomotoase și chinuite din el. Și lângă el o femeie chinuindu-se și ea. O femeie străină acum lui, Sanda știa, dar oricum o femeie care-i întreaga viața, care se sbuciuma lângă el, clipă de clipă. Chiar atunci când se certau, erau doi oameni față în față care se certă, își spun cuvinte tari, dar sunt doi oameni cari au ceva comun: neînțelegerea.

Sanda își simțea mâinile reci. Ea nu avea nimic comun cu el în viață. Era aerul pe care el îl respira. Dar nu erau doi oameni față în față. Ea era mască de liniște ca să nu-i facă lui șgomot — și vis-a-vis erau doi oameni care-și împărțeau viața — idiot — dar și-o împărțeau.

Sanda răsă mecanic. Ii venea să se întreb singură de ce a răs. Și-a dat imediat seama că o făcuse pentru că o privea el.

— Iartă-mă că sunt enervat, dar se vor aranja toate. Acum e greu. Cred că numai banii ar rezolva totul. Iși strânse puternic maxilarele și cu aceleași scârșnet îi strânse mâna.

Sanda îl simțea cald și aproape. O secundă l-a cernut cu privirea. S'a cutremurat singură la gândul care i-a săgetat sub tâmplă: „E laș și comod!” I-a prins repede mâna, i-a strâns-o tare la încheietură și și-a plimbat privirea pe profilul lui cu linii curate conturate, puțin crispat. Pleoapele s'au plecat odată cu privirea ajungă pe gât. Ii mângăia obrazul și-și argumenta că era dreptate: „Nu, nu e nici laș și nici comod!”

Știa că e obosită, foarte obosită și asta din cauză că trebuia să pară liniștită. Era convinsă că trebuia să lupte, dar o luptă dreptăți pe câmp deschis. Lupta asta cu un zid în față o înăbușea. Și zidul ăsta era tocmai imposibilitatea ca odată lupta întreruptă pentru o secundă, să-și poată lăsa brațele în jos

să se scurgă sângele până în vârful degetelor. Tocmai asta nu înțelegea Vlad. Că ea se luptă acasă cu toate obsesiile, cu singurătatea, cu gelozia pentru cealaltă și lângă el simțea nevoia să plângă și să se odihnească. El venea plictisit și obosit și-i spunea mereu același lucru:

— „Lângă tine mă odihnesc, pentru că ești înțeleaptă și bărbat!”

Ce mult ura ea pe femeia asta înțeleaptă și bărbat pe care el se sprijinea atât. Ar fi strâns-o de gât cu satisfacția că-și sfărâma masa.

Tăceau. Sanda își simțea inima încordată ca o spirală răscuită puternic. Ii era teamă să spună ceva, își simțea capul țepăn și avea nebuna dorință să facă ceva mare și șgomotos, să urle, să alege.

Se încăpățâna să urmărească minuțios oamenii cari traversau strada. Era ora mesei și fiecare se grăbea spre casă. Un fel de grabă a jumătății unei picături de undelele mării în apă, despărțită de un ac, să se apropie de cealaltă, să se contopească cu ea, ca în sfârșit să poată trăi în colonie. Doi oameni cari se întâlnesc două ore la prânz și împart mâncarea, două ore seara și împart grigiile zilei, noaptea patul și în zori răvășala nopții. Altfel, dealungul zilei doi oameni străini, orbecând fiecare în alte părți.

Sanda îl simțea pregătindu-se de plecare. Știa că cealaltă îl așteaptă la masă. Ar fi vrut să-l mai fină măcar un șfert de oră.

Vlad știa că ea se chinuie, dar o voia cu orice preț înțeleaptă. — „Ne întâlnim diseară. Vom sta mai mult împreună și nu am să mai fiu enervat. Crede-mă!” Il credea-voia-trebuia să-l creadă pentru că era obosit.

Nu știa ce-i spusese, nici când venise sau plecase tramvaiul. S'a trezit în restaurantul gării. Aproape a rămas surprinsă când chelnerul i-a adus mâncare. Ea probabil comandase masa. Se întreba nedumerită dacă îi e în adevăr foame. Un bărbat dela masa vecină o privea cu ochi sfredelitori. Sandei i s'a părut groaznic să o privească cum mănâncă: „Nu vreau să împart mâncarea cu nimeni!” Se întoarse cu spatele, ostentativ. Acum știa de ce intrase în restaurantul gă-

Slatui sub ape

Întoarsă-i privirea, azurul visând
— Un vespnic șbor oglindei să rămână —
Dar soarele le 'nghiață trist pe mâni:
Sunt deasupra numai apele, valsând.

O muzică de valuri se îngână
Suind în inimi de piatră greu osând.
Lumina pură se-ascunde, apăsând
— Imensă stea — cu dragoste păgână.

Pe nuferi tremurând moare cinabru.
Ce alge mai plutesc domol în sânge?
Când își aprinde luna candelabru!

Trec ingerii cu fețele pierdute
Și fiecarei madone cum plânge,
Încet se-apleacă, fruntea să-i sărute...

N. VERONESCU

ELENA DIACONU

sinistră, ceva de netăgăduit vestise siguranța că J. W. B. era aproape, ceilalți îl împiedecau să se arate, dar știa sigur că este undeva, pe aproape, ascuns după o salcie și că o cheamă fără sunet. Și ceea ce era mai rău, J. W. B. nu era împăcat în moartea lui, nu era fericit așa cum crezuse ea totdeauna.

Era acum acolo, îl simțea în jurul ei, șgribulit și singur, tipând parcă spre ea toată singurătatea și izolarea lui nedreaptă într-o lume pe care nu o vrea.

O duru greu în frunte chemarea lui umilă, căreia ea nu-i putea ajuta.

Se trezi greu, fără să poată să deslușească dacă mai doarme sau nu, cu o durere și ea nedeslucită, ca o absență.

Se ridică în pat, cu ochii deprinși cu întunericul văzu odaia, lucrurile negre și cuminți, ferestra cu perdeaua spânzurată sus.

Durerea se lămură odată cu amintirea drumului întoarcerii dela Dunăre, drum care semăna mai mult cu o fugă ostentivă; mai vedea încă malul rămas în urmă, mal după care barca a cotit ca să intre în seninul de apă din larg.

Se sculă încet, să nu scârșiea cumva patul sau să lovească ceva și lunete, își puse rochia, trase pantofii; în lumina lunii fața era albă, mâinile albe și ele, tremurau, neajutorate să încheie nasturii.

Buzele șopteau încet, rar, parcă sacadat, ca în rugăciune și'n toată casa tăcerea era ca o așteptare încremenită.

— „Sângele curge, cald, în el sunt eu și nu imi este milă de mine. Sângele meu curge, pleacă dela mine și eu îi urmăresc zâmbind drumul lui de rouă caldă.”

Ca el tot imi este trupul, curat, limpede, cald și drumul care nu vrea să fie drept, care se refuză, cu ascunzișurile lui care cer inimii și ochilor așteptări, chinuitoare suferință.

Trece prin sală. Ușa dela odaia lui Papicu e deschisă. Il aude mișcându-se, sforând ușor, și îngheață așa cu frântura rugăciunii ei pe buze.

Pe galerie, prin lumina de var a nopții, ei calcă rar, înmuleși în tăcerea și ea de var.

— „Neștiința și întrebarea curge cu el, cu sângele meu, cu el pe care nu l-am dat nimănui și pentru care acum am deschis larg porțile să plece.”

Știu sigur, m'am recunoscut și acum știu că e păcat să-l în, să-l chinui, să-l fac să accepte prezente care-s tot atât absente și plecări.

Drumul a fost lung, pașii neobișniti au căutat și au ciocănit în fiecare piatră întrebarea lor. Dar niciuna n'a răspuns. Ca un chip care nu se vede răsfrânt în oglindă.

De mine am fugit, toți anii nu au fost decât fugă și ascunziș și iată-mă ajunsă, cu mâinile goale, cu trupul și el gol, Doamne, luminos și curat, ca floarea mănelor tale; acest trup neîmpăcat și resemnat, neled și cumințe, cu toate răvășirile frânte în el, cu mușcătura așteptării adânc înșăgerată în el, puritatea e ca un cristal sonor prin care trece, răsfrânt și singur, fiorul prezenții tale, Doamne.

Drumul e știut, merge somnambular, mănănat doar de spaima nopții care ca niciodată acum nu mai vrea să-i fie prietenă.

Pașii, ca și vorbele rugăciunii ei, vin singuri, unul după altul, grăbiți, orbi, îndurerati.

A trecut pe lângă pod, cu prăpastia de sub el căscată neagră, a cotit vadul, a ajuns la bazinul în care stau bărcile la rând.

Amok e și ea acolo, cumințe. O desprinde. Văsla despică apa, trupul e încordat până la plesnet, se îndoiește, se culcă pe spate, ar vrea să sboare.

Acum nu-i mai e teamă; teama a fost la deșteptare, când nu putea să deslușească ce-i mai aproape lângă ea, casa în care — gândul țipa și se refuză — nu vrea să se întoarcă sau J. W. B. pentru care acum se grăbește să ajungă.

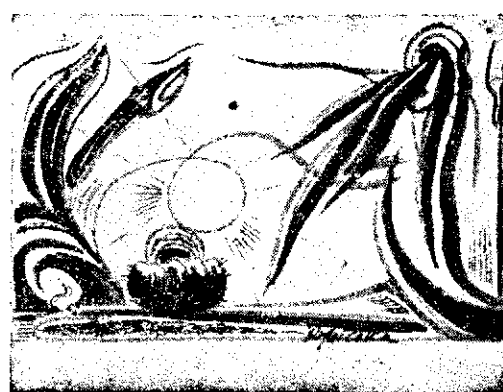
Știe că o așteaptă.

Din mijlocul apei, privește spre port. Nu mai are ca altădată lumini mărunte atârinate la vapoare și nici pe țărni localuri cu muzici stridente. Acum nu-i decât o tăcere adâncă despicată parcă dintr-o stâncă.

J. W. B. o așteaptă și bucuria crește în ea, crește și arde de nepotolită setea de el.

Apa curge cu scilpiri de stele negre, e aproape, ar putea să se culce pe ea, așa cu brațele dela lungul trupului său o ducă la vale, repede, până la anaforul unde apele se învârtesc și trag la fund fără sunet.

A ajuns. De departe vede umbra rezemată de copac, când sare din barcă J. W. B. îi prinde mâna, cu cealaltă împinge barca spre larg.

Ochii lui clipește la fel cu apa, negri, și îmbrățișarea lor e ca o împreunare de crengi aprigă și chinuță.

Trupul lui miroase a frunză dospită în apă și a frig.

Fără să vrea, își întoarce ochii spre barcă și nu o mai vede. În urmă nu-i decât întuneric deslănat la lumina lunii.

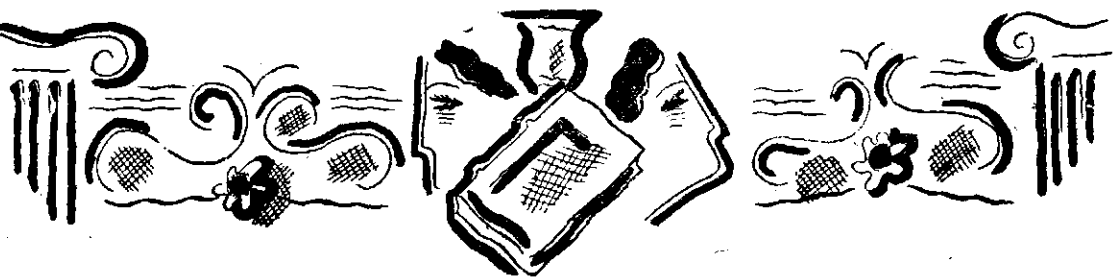
Plânge. Iși simte lacrimile curgând, buzele zâmbesc neputincioase și ea, prin pori, prin frunte, prin ochi intră noaptea.

— Iubita mea, iubita mea, nu plânge iubita mea.

Gândul că a ajuns, în sfârșit, această înțelegere întreagă o odihnește. Plânge. Lângă ea J. W. B. în lumina lunii, cu obrazul îngust, cu nu știu ce undă de frig în el, cu nu știu ce tremur, îi ajută să urce malul. Printre sălci, lumina lunii e ca un fum.

Se așază jos, cu capul pe genunchii lui și tace. Simte pe gât mâna lui rece.

Zămbetul lui străin, ajuns parcă printr-o ceață la ea, mâna lui străină și cunoscută și noaptea de lângă ei care ascultă, așteaptă. Răsul lui J. W. B. e ușurel, abia auzit, aplecat peste fruntea ei, îi vede ca într-o oglindă întoarsă dunga albă a dinților, ochii cu lumină cludată, și amintirea odărilor din casa cealaltă, lămpile aprinse pe mesele mici, toate îi dau un fior de teamă și bucurie nelămurită.

Cronica literară

ION OJOG: Stema din vârtoare SABIN VELICAN: Frumosele

1. Cu STEMA DIN VILTOARE, editată și tipărită de Editura Națională Gh. Mecu (București) în Februarie 1943, d. ION OJOG, poetul Pridvoarelor și al Amiezilor, ține să găsească în faza cea mai frumoasă a scrisului d-sale cald, colorat, luminos, matur și brumă, asemenea fructelor alete, cu arginturi care îi dau reflexe și inflexiuni melancolice-filosofoice:

„Prieten anonim
De pretutindenea, frate,
Pășim spre moarte...
Murim, ce lute murim!
Întâmpinăm salcâmul înalt
al răsăritului
Cu creștele înghețate în rouă...
Pe creștele de aur al mitului
Bat alte inimi, fumegă
cântece nouă”.

Strofele de mai sus, citate din poemul Lăsam mările, cu tot inițialul lor accent duiuu-zamfircian, dară cu extraordinarele versuri „Pe creștele de aur ale mitului Bat alte inimi, fumegă cântece nouă”, fixând momentul biografic și cota poetică de pe înălțimea căreia d. Ion Ojog privește în urmă și înainte, deschid, cum nu se putea mai ferit, noul volum de poeme și îi dau, de la început, cheia de sol și fa și accidentul hotărâtor pentru melodia celor treizeci și două de cântece, capricii și sonatine ale culegerii.

Înainte de a face alte considerații e însă bine să mai spicim câteva exemple spre a ne întemeia pe ele concluziile. Iată-le:

„Seara cu mâini albastre și prelungi, Peste podgorii, Pe-o zi ce stăruie târzie, Pe unde trec corolii, — A ridica din funigii de argint Silgii nalt și alb de pădăie Luna... (Fecioara Seară).
„Toamna, toamna rugini pârului tău, Cern-măi ca pe-o pălă de aur, cern-măi pe duh, Să nu mai văd Ingerul mări Care mă bate cu aripi mari de vâzduh” (Mănuile tale...).

„Trece brumăle lîmpede turmă, Serile anilor mei de pe urmă... Zilele pasc soare albe miori, Trec pe sub a zării vineți căpriori” (Te-am tatuat).

„Vii din talazuri înalte de spice de aur și din fântâni împovărate de azur, Din nuci albastri al depărtărilor te rostești Adăncă și luminoasă, — cântec pur” (A troenit liniștea...).

„Te caut în violoncelul singurătății mele iubire mezină, Tu care te-ai risipit în basm și peste coline înucunurate în laur, Te caut în poem, — dar în sărutarea rimei, melor îmbrățișate Se sărută moartea cu uitarea cu buze de aur” (Prin fumuri albastre).

„Steaua Clobanului, vii Trombură lumină prin venci Peste singurătăți luminiând, — Peste anii de ieri tu înalți creștet sfânt Și alb, ca zămbetul Păcoarei Mari...” (Steaua Clobanului).

Pentru noi mai tinerii, arăta lui Ion Ojog e aproape o enigmă.

D-sa a debutat destul de târziu cu volumul Pridvoare.

În mod normal, deși lătinăneam, prin reviste, semnând alături de o seamă de începători care, de atunci, s-au afirmat foarte onorabil, simțeam că poetul Ion Ojog nu este „de al noștri”. Anume tonuri stăpânite și prăsigure, ni-l trădau ca făcând parte dintr-o altă vârstă, trecută, — de mult, — de tulburările apelor vernaie.

Noi ne găseam în căutare nesigură, entuziasman-dune, coplăsește, oridecâte ori ne „reușea” ca o rimă, câte o metaforă, câte un început sau sfârșit de poem. D. Ion Ojog nu De aceea, îl credeam fixat, pentru totdeauna, într-o zonă la care nu ne-am mai fi putut întoarce. Nu a fost vina noastră că nu l-am apreciat atunci pe poetul, încă fără volum tipărit, al cărților care urmau să-l facă apreciat în rândurile cetitorilor de versuri.

Iată însă că Stema din vârtoare a răsturnat perspectivele: Mai maturul Ion Ojog apare, pe neașteptate, înfiorat ca un măr toamna. Și nu numai atât! Noul a-notimp îl înfățișează întinerit. Într-un ritm, cu-

vânt, îndrăzneală și prosperitate delioată a imaginii și întinerit ca registrul de teme. Tineretea aceasta, manifestată în Stema din vârtoare apare, într-adevăr, ca o enigmă, căci numai prea puțin spirite își păstrează, în așa măsură, plasticitatea, ca să-și mai poată îmbogăți după o anumită vârstă, teaurul de cuvinte și comori-le de ecou estetic ale respectivelor cuvinte, spre a se reînoi din temelii. Dovedind acest lucru, poetul Ion Ojog a dovedit că este poet autentic.

Cartea de poeme publicată anul acesta este, — nu am vrea să greșim, — un început de nouă etapă în cariera d-sale de condeier închinat azururilor și melodilor celor mai nobile ale limbii românești.

Patru sunt izvoarele de inspirație ale d-lui Ion Ojog: Dragostea, trecerea vieții, peisajele anotimpurilor și Dumnezeu. Ele nu curg însă în direcții contrare și nici separate ci-si amestecă unele dând naștere unor poeme în care iubirea și divinitatea, nestatornicia anilor și nesimțita schimbare a peisajelor coexistă, transfigurată, dară cu atâta mai prezente. Se înțelege că poetul suferă de însingurare și nostalgia, dar tocmai acest sentiment dă timbru de rugă strofelor pe care le scrie: „Si totuși năluca iubirii bea din inima noastră, cum din ape cerul, al soarelui răsărit, Singur în ora aceasta albastră îmi strig visul din inima ta, Iubirea mea, iubirea ta? Nu știu. Dar totuși plătirea înaltă de stele. Luna bate piezis cu scrumii ei alb frunziș palid în coasta... Amintirea ta în sângele lumii, rugăciune — ca o înghințare...”

D. Ion Ojog atent la creștele de aur ale mitului pe care bat alte inimi și fume-gă cântece nouă, nu a scăpat din vedere nici cele ce-i puteau îmbogăți propria inimă și propriul cântec. Din acest punct de vedere polihromia, — cu toată abilită estompare, — de care s-a servit în volumul Stema din vârtoare le considerăm drept polihromia însușite în mod voluntar, — ceea ce nu este, cătuși de puțin, vreo scădere pentru poet.

Nici una din bucățile adunate în volum nu se reliefa-ză în mod deosebit. Toate participă însă la acea „stare poetică” datorată de vag și polivalent, datorată de a-dăncime și grațitate prin care poemul modern se deosebește de poezia „clasică” clară și aproape obiectivă.

Stema din vârtoare, — a treia carte de versuri a d-lui Ion Ojog, — o prețuim însă și pentru perspectivele neașteptate pe care le deschide în destul de poet al autorului ei.

2. Pământ viu, romanul cu care d. SABIN VELICAN a intrunit, în 1939, vorturile unui juru de premiere, a stărnit discuții mult asemănătoare cu discuțiile provocate de apariția Unui port la răsărit al romancierului Radu Tudoran.

De atunci d. Sabin Velican a fost urmărit cu toată atenția din partea cronicarilor noștri literari.

Prezent în reviste, autorul Pământului viu nu publica-

se, totuși, nici o altă carte până la nevolunimoasă povestire Pe drumul Sevastopolului apărută, anul acesta, în broșură editată de „Cuvântul Moldovenesc” din Chișinău.

La scurt interval după acest Drum al Sevastopolului apare însă, în aceeași Editură, volumul FRUMOSELE, cuprinzând patru nuvele: Frumosele, Savan, Greșala lui Dumnezeu și Insula ferici-rită. Pe cea dintâi am citit-o în revista „Gândirea”. Nu-velele Savan, Greșala lui Dumnezeu și Insula fericii-le cunoaștem din volum.

D. Sabin Velican este un talent viguros descinzând din familia de scriitori din care ar coborî și coboară, la noi cel puțin, un Pavel Dan, un Radu Tudoran și un Eusebie Camilar.

Păstrând proporțiile și respectând specificul prin care se caracterizează scri-sul în mare parte singular, al fiecăruia dintre aceștia, trebuie, totuși, să admitem că prozatori de mai sus, începând cu regretatul Pavel Dan și sfârșind cu teluricul Eusebie Camilar, își întemeiază proza pe o sondare și exploatare psihologică a subiectului, esențial deosebită de broderiile, figuranele și euhomisticile autorilor psihologiști pur cereorali.

Sabin Velican lucrează pe suflul nelucid, dară cu atata mai viu, zgomădundu-i tainele fără menajamente dar cu întreaga lor ambianță, fie ea peisaj real sau suflătesc, fie ea atmosferă înecată de credințe și superstiții sau întunecare pur și simplă.

Bineînțeles, în acest caz scriitorul Velican trebuia să renunțe la inimă drepte ale vreunei geometrii statistice, — să renunțe adică la orice epistemic literar, frazele lui pipăind, cu nervozitate și cu mare foamă expresivă, totul ce poate fi și este necesar să fie rut docil sub inrigrurata succesiune a relatării: „E Pătru Vuitan.

În noaptea de iarnă e tremur de stele pe cer și plesnet de inimi pe pământ. Gerul usucă frunza de brad, arde piatra pustie care a cerat să păstreze un strop de apă în găvan și scormonește avan în piepturile micuțe ale păsărelelor sârăce. (pag. 48).

Sau: „Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

Sau:

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

Sau:

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

„Se vede că ne leagă. Sunt păcatele moșilor noștri încheși în acest pământ. Nu-l putem apăsa, până nu-l om răsplăti. Așa e zisa din spită în spită. O să pierim lați de foamă, dar aici, pe vatra aceasta. Cândva trebuie să fi fost a Neamului nostru, altfel n'am avea așa rădăcini adânc înfipite în inima lui” (pag. 73).

„În munții Olteniei omul trăiește aproape din nimic. Își închearbă o bundră din petice, își fierbe o mănecare din burueni ori bureți și nu răvnește decât la înălțimi noi, cât mai departe de bahnne unde oamenii viețuiesc în adevărate închisori ale firii” (pag. 110).

Frazele d-lui Sabin Velican au ceva de poem. În orice caz ritmul este factorul dominant care vehiculează povestirea suspendată între fantastic și real. Acest ritm frânge toate regulile construcției epice obicnuite, năbuind, pe neașteptate, conștiința cititorului și imprimându-i-se ca o vraja.

Dacă mai ținem seamă de pitorescul cuvântului, de l-măginiile personae, de anume repetiții și chiar de a-literație și rimă, apropierea de poem se vedește și mai mult. În fond într-o această rezidă orice artă adevărată. Artistul autentic, fie el poet liric, novelist, romancier sau autor dramatic, fie el chiar eseist și se impune, pe deasupra tuturor celorlalți factori constitutivi, prin tehnica literară pe care o mănăiește. Această tehnică dă alături și lumină paginile scrise și tot ea este decisivă pentru amplitudinea sensurilor pe care le lan, în suflul nostru, poemele, nuvelele, romanele, piesele dramatice sau eseurile.

D. Sabin Velican nimerește, conștient sau în mod instinctiv, totdeauna, măsurile de care are nevoie. De aceea povestirea d-sale nu rămâne în urmă și de aceea nici mijloacele literare cu care o elaborează nu reușesc să dilueze ceva din subiect, făcându-l sirupos și, deci, indigest.

Cu tot subiectul „tare”, nu în el zace farmecul paginilor din volumul FRUMOSELE, ci în arta de prozator a d-lui Sabin Velican. Și asupra acestei arte am căutat să atragem atenția celorlora ce, eventual, nu au citit nimic din autorul Pământului viu.

TRAIAN CHELARIU

DON QUIJOTE ȘI CERVANTES

(Urmare din pag. 1-4)

Și acum putem explica diferența structurală a lui Sabin Velican, față de nebulă, ceea ce nu trebuie să surprindă angrenajul lui suflătesc e rud-menzar și nu servește la nimic decât ca teren de auto-cercetare; deci, se complăce în conformism, pr-vizător și calm, putem spune până la prostie. În Sancho nu are loc niciun proces deliberativ.

Am spus, în Don Quijote nu se consumă îndoești disolvante cum se petrece cu Hamlet. Unul e fiul Spaniei, patria orgilor solare și a pas-unilor violente ca partumul de lămăi, altul e fiul r-gului Danemarciei, solul întunecat de seori de verde pace a nordului, acesebirea climatelor, raselor spirituale.

Semnalmă, după această paralelăzare contradictorie a lui Turghenieff, forțată contrapunctare de cârmă a celor două tipuri literare. Dacă vreunul ar fi fost planat în climatul geografic al celui-lalt, am fi asistat la un anacronism care le-ar fi scăzut volora artistică. Evident, ceea ce interesează e latitudinea: nimic viitor dacă don Quijote era italian și Hamlet norvegian... Aceșia, contrapunctare în „Spokenbrooke” englez, moștenitor bogat în tuluri și av-re, cu viața trasată în principu dela desprezece ani, turburările sale se s-d-menează pentru formarea apolynicului de mai târziu. O structură întesoasă atât de apropiată spiritului elenic, se-n-n, nu putea fi încadrată ceurilor pariei lui Shakespeare, cea mai însemnată parte a desă-gușării epice se întâmplă în Italia, la Luoca, adica un sudul lui Nietzsche, Byron, Shelley, etc. ca o necesară plantare în mediul Caval-ru lui Cervantes a fost comparat cu pentagruelul nostru Calistrat Hogas, des-guș, prea puțin justificat, fiindcă faptul că Hogas călătorește pe Pi-

CĂRȚI ȘI REVISTE

♦ MARGINALIA — Serie nouă, — (Edit. Casa Școalelor), 1943) conține cele două volume de studii critice ale d-lui Mihail Iorgulescu apărute până acum, sub același titlu, primul la Edit. Ancora (fără an) și al doilea în 1934, fără indicarea editurii. D. M. Iorgulescu este un cinstit și, uneori, duos cronicar al evenimen-telor literare la care a partici-pat. Prețioase sunt, în special, acele pagini, în care-și deapănă amintirile. Didacticismul de care ar putea fi acuzat, îl șade bine, căci e didacticism metodic și nicidecum metodic justifi-cativ pentru etalarea unor de toată lumea cunoscute probe de știință.

♦ POESIA NOASTRA RELIGIOASA se numește editorialul pe care-l publică d. prof. N. Crainic în numărul pe Octombrie 1943 al revistei GANDIREA.

Răspunzând la întrebarea Prin ce se caracterizează ti-neretea lirică a literaturii românești și care sunt seme-nele ei distinctive, profeso-rul N. Crainic constată: „Dacă lirismul în general înseamnă reacțiunea melo-dioasă a subiectului activ față de lumea înconjurătoare, vom spune că poesia ro-mânească aderă necondițio-nat la realitatea lumii, de care se simte legată prin senzația directă, dar al cărei înțeles îl caută dincolo de cosmosul văzut, în spiritul veșnic. Această aderență se manifestă concret în legătura afectivă cu pământul patriei, în legătură cu strămo-șii și în legătură cu Dumne-zeu, — cele trei semne ale tinereții și sănătății suflă-tești” (pg. 427). Din sumar mai remarcăm: Clasicul „Destin” poem de I. Filat, programatică „Troia” de N. I. Herescu, omagiile ver-suri „Poetul către carte” de Radu Gyr, delicatul „Wolf-gangsee” (de Vintilă Horia) și strania „De una Zalina” (de Al. Alexianu). Cu proză literară contribuie fantasti-cul Victor Păpilian (Cicatri-cea) și luminoasa Mariella Coandă (Dela Napole la Ca-pri). D. Ștefan Ionescu ară-tă „Tendințele de rusifi-ca” a Europei”. Mai sem-nează, versuri, studii, și cro-nici: Eugenia Mureșanu, P. Paulescu, Al. Gregorian, Gh. Vrabie, N. Roșu, P. Ionescu, G. Breazu și Nichifor Crainic.

♦ FAMILIA — Revistă luna-ră de cultură, dedicându-și nu-merele pe Mai — Septembrie 1943, prăznuirii celor cinci ani dela moartea lui Octavian Goga realizează un volum memo-rativ și documentar pentru care nu-i pot fi decât recunoscători toți cercetătorii de mâine ai vie-ții și operei marelui bard și naționalist român. Cele peste 30 de contribuții sunt semnate de con-dee de prim rang.

„TRANSILVANIA NOASTRĂ”

La 1 Decembrie a .c., apare „Transilvania Noastră”, cel mai mare săptămânal de ținută românească, în paginile cărui vor fi dezbătute cu obiectivitate și compe-tență, problemele și vrierile fraților noștri de peste Car-pați.

La „Transilvania Noastră” vor colabora toate talentele și toate mințile luminate, cari vor examina și apro-funda, în cadrul normelor și coordonatelor naționale, do-leanțele și răzunițele luptă-torilor ardeleni.

♦ TRANSILVANIA, ajunsă în pragul celui de-al 75-lea an de apariție ca organ al Astrei din Sibiu, este, fără îndoială, revista provincială cea mai serioasă din câte apar în tot cuprinsul Româ-niei. Numerele pe Sept. — Oct. 1943, prezentate în for-mat de volum masiv aduc contribuțiile foarte valoroase ale unor Vintilă Mihăile-scu (Românii din Transil-vania), Dr. Oct. Lupas (Orga-nizarea cercului cultural al Astrei), Gh. Dragoș (Con-tribuția „Astrii” la propăși-rea noastră economică), Em. Bucuța (N. Iorga, întemeie-tor de muzee), Mih. P. Dan (Nicolae Olahus și cruciada contra Turcilor), I. Breazu (T. Cipariu bibliofil), Ro-berto Paribeni (Traian, Prea-bunul împărat) și Dr. Al. Fi-lipașcu (Protopopul I. Floru și armașii lui). Surprîn-zătoare, chiar pentru cunos-cători, e „O umorescă veridi-că” de I. Codru-Drăgușanu,

pe care a transcris-o d. I. Breazu. Cronicile și Insem-nările revistei sunt, ca în-totdeauna, sobre și intere-sante.

♦ RAMURI — Revista li-terară craloveană atât de ap-preciată dealungul celor 38 de ani de apariție e tânără ca la început. Caietul pe Au-gust — Oct. 1943 e dedicat „Săptămănei Olteniei” și, ca atare, rămâne caiet docu-mentar.

♦ PRIETENIE ȘI LUPȚĂ — Buletinul Asociației Româno-Germane, și-a închinat lui Goethe și Eminescu numerele pe Sept. — Oct. 1943. Colaborează: Prof. Ernst Gamillscheg (Goethe și Eminescu), I. M. Sadoveanu (Goethe și Teatrul), Prof. dr. B. Capesius (Eminescu în deutscher Übersetzung), Petronela Negoșanu (Goethe și unitatea germa-nă), Al. Bădăuță (O mare inter-pretă a lui Goethe și Eminescu: Arta Sădhans), prof. Virgil Tem-peanu (Fantastic în Faust II).

♦ GÂND PRAHOVEAN — Revista căminului cultural orășenesc universitar „Goe-thal Mihail” pentru cu-noașterea și acțiune în sluj-ba neamului (r-lești) se nu-meste frumoasă publicație pe care o dirijează a-nii Leonida Secrețeanu și Mir-cea Ionescu-Quintus. Jude-cand după cuprinsul din Nr. 1 pe Octombrie 1943, „Gân-dul prahovean” a pășit cu dreptul.

♦ BINE CONDUS, bine cugetat și bine scris „PA-MANTUL ROMANESC (Nr. 16, 1943) dedica Elitelor So-ciale pagini de cea mai bu-nă calitate. „Pământul Ro-mănesc” e o revistă pe care o recomandăm cu multă căldură studenților.

DUMITRU ALMAȘ: „ACOLO, ÎN FILOARA”

În editura „Națională” Gh. Mecu a apărut de curând roma-nul „Acolo, în Filoara”, datorit d-lui Dumitru Almaș, autorul cărților de succes: „Miron Cos-tin” și „Meșterul. Manole”.

E un roman compact, dintr-un cieln cuprinzând o frescă a vie-ții rurale din timpul celui-lalt război, în care conflictele, oame-nii și moravurile sunt redă-te viguros și cu talent.

„Pe urmele lui Don Quijote...” Nu-l învinuire mai nedreaptă și credință mai greșă, după pă-re-a noastră, decât a lui Byron, în „Don Juan”, cum că Cervantes, odată cu zdrobirea călilor cavaleresti, a căutat și a isbutit să doboare și idealurile cavaleresti...”

„...Don Quijote nu e cumpănit, nobil în sim-țiri și moral frumos numai când nu e atins în monomania lui, dar chiar în dipele de cea mai mare nebulă...”

Privit în ansamblu, marelui roman deosebit e dementă, viabilitate lui, toate imperfectuile, începând cu erorile de formă: citate înalte aparținând altor autori decât cele menționate de autor. Ipsa aco-dului, barbarismul stilu-l unitar — al secolului și al lui Cervantes — etc., sfârșind cu cele de fond: „simplu înfă-șă” haziil (cum credea Caragiale) și sau atribu-tul de satiră (con-ta lui Carol V, ducele de Al-ba, Lopo de Vega, Villegas, etc.).

Satirizând anumite personaje, cartea și-ar fi pierdut actualitatea odată cu dispariția impor-tanței lor imediate. Odi, dincolo de faptul că Don Quijote e actualizare a pasiunii, pest-timp nu ridiculizează altceva decât poezia, eterna ilu-zie; o iubeste totuși p-n-ucă este obiectul aventurii sale în absolu-l la care nu poate re-nunța: sublim și tragic, frumos și dureros, sfâr-șenie și nebulă. D-acea Borges, Sainte-Br-uve și d'Aureilly erau d- acord în privința ză-m-betului înăcrimat al lui Cervantes.

Ținând seama de caduțitatea pamfilu-ru, tre-buie să em-țim că o asemenea ipoteză aduc cu sine inconvenientul cel mai valabil: contrarietă-ți. Dacă a ridiculizat iluzia se ref-rea la en-titatea ei de element exterior; personalitatea lui reflecta mai puțin din ac-si ridicul numai în măsura în care era angrenată de iluzii, în-ța adevărată a ironiei. Discriminând, observăm că, s-ntetic, ironia lui Cervantes e amară: „a-unci, desigur, ironia vizează iluzia, iar amarul din ea pe el însuși.”

Alt motiv care ne stăiește să s-țuim cât de ab-surdă e aplicarea noțiunii de satiră și al-o-fla-gelar, romanului e de natură estetică: prin urmare, Cervantes acordând operei sale semnifi-cificația asta nu a avut în vedere valoarea psi-hologică și sensurile creației donquijotești. Și neavând autorul vizuina acestor semnificații atribuite eroului său, o puteam avea noi?

Nu, deoarece în alt mativea a-sa Don Quijote ar fi creat de noi, perfecționat de noi și cu toștosp și înțeles de noi. Nuunța satirică exi-stă totuși, însă rolul ei se reduce la facilitarea de înmrejurare, de priie al creației lui Don Quijote.

A-nsi aci, putem înțelege adecuata integrare a Cavale-ului Triste Fiori în genealogia spi-ritului spaniol. Este fărul ale căru: zări au constituit pentru Columb m-rajal unei lumi noi, este patria conquistadorilor, a acelor cu-ceritori, de pământuri necunoscute, este solu-rea conștientă a întinării, a ide ale Man-ului, unde a germinat destul numărul al Cavale-ului Iluziei. Sunt destine realizate în dinamismul lor creator: întreg, tocmai prin evoluarea în clima-tul Spaniei toride, unde pasiunile ar cu inten-sitate de flacări, apropiind, prin luminositatea lor extatică de viață și prin violența aceluiaș extaz, de moarte.

ION STANCU

DOI GEMENI LITERARI: I. C. Săvescu și Șt. Petică

(Urmare din pag. 1-4)

Pe lângă un atroc eminescian, în majoritatea poeziilor sale, Ștefan Petică are neajunsuri prozodice și retorice, mult deselor repetiții al interjecțiilor: o, oh, ah, etc., su-părător și apocritic. La fel și Săvescu: scaderile provenite din utilizarea unor imagini tocite și a unei metrice la Boli-n-meanu, Alecsandri, etc. Cătam aceste neajunsuri ale majorității lirice celor doi poeți, tocmai spre a relie-fa caracteristicile lor.

Din cele câteva poezii bune, în care genul poetului s-a condensat incomparabil, față de rest, Iuliu C. Săvescu, prin descriptivismul integrat în natură se dovedește un intuitiv de rasă, inexistent până atunci în literatura noastră, unicul, deci, în felul său, singurul model preexistent lui Bacovia.

Muiate'n praf, muiate'n sânge
Pornește-al frunzelor convol:
Sub cerul sur natura plânge.

Și brate negre, despuiate,
Copaci'ntind către pământ,
În jalea frunzelor uscate
Cărunte frunzi s'apleacă 'n vânt
Și brate negre despuiate.

Pare că am citit o poezie din Bacovia; și, totuși, aceste minunate versuri sunt făcute cu aproape o jumătate de secol în urmă, pe vremea celui mai aspru eminescianism. Numai făcând această raportare, dela Săvescu la Bacovia și este suficient a înțelege marea însemnată a personalității lui Iuliu C. Săvescu, pentru evoluția lirice românești.

Aceiași concluzii le vom trage și în cazul lui Ștefan Petică, raportând pe acest poet la Dimitrie Anghel și chiar, la d. I. Minulescu.

Cavalerul în negru — din piesa Solii Păcii — ne apare astfel însuși poetul, crainicul sădilor în lirica românească, al unui idealism irizat de un quasi-romantism pe care numai „Moarte Orbului” și aspirațiile nostalgice de larguri din „Romanele pentru mai târziu” îl poate legi-ma. Privind global personalitatea lui Petică, vom găsi-o definită în mlaștra discretă a florii:

O albă crizantemă se stinge'ndurată
În vasul de Tanagra, calicului închis
Păstrează'n fund parfumul jubit de altă dată
Și blând ca o cântare sopită într'un vis.

CONSTANTIN STELIAN

Evocări în apusul toamnei

de SARMANUL KLOPȘTOCK

— Mă, da bine mai e aci în pom, cocoșat!
— Da, da eu m'am suit și mai sus ca voi — pomu meu e mai 'nalt ca al vostru!
— Mă, da ce dade mari mă!
— Da care e mă?
— D'ala albă!
— A mea e d'ala neagră!
— Da gutuile!
— Da miera-ursului!
— Da porumbele babii Ivancioai?
— Da și când ne-o prinde, să vezi tărnuială!
— Pă cine să prinză mă? Păi nu fac eu un salt mortal tocmai pă magazia lu Pavel Țiganu?
— Și dacă din salt cazi taman în bozii? Te-a coto-nogit baba!
— E he, până să vie Ivancioaia cu prăjina, am și tu-lit-o în dealu-Mitropoliei și mi-am umplut și sinu dol-dora de coacăze!
— Da și Țiganu cu toată albeața lui în ochi, când te-o ochi, ai și rămas beteag dă gionoață!
— La vremea aia, chioru e la lucru în uzină.
— Toate bune da dacă ghinionu o fi să te vază Dom-nu Florian dă la „Învățătura Poporului Român” taman bine Ți-ar putezi oasele într'a treia.
— Asta n'ar fi nimac că așa tot ne uită Dumnezeu într'o cîșă, dar te pomeniști că te cneamă în cancelarie cu părinți să le spue ca te-a dat arara din școală!
— Atunci mi-ar părea și mai bine c'ăși da-o dracului dă carte și aș intra la tipografia la „Carpe Bisericești” cu leață în randu lumii!
— Și eu la Arsenal pă tren; nu m'aș mai da jos cât e zuluca dă mare dan tren!
— Și eu la Pragăr din ulița Franceză la jucării — cum a intrat și Spirică din tundatura Cocos — aș avea dă unde să dau la păpuși și la maimuțe la toată mahalaua!
— Ba cu m'aș face păsărar în Sf. Anton, să-mi aleg numai sticlei care cântă, nu babuști — m'am săturat să le pui sămânță și apă la babuști care nu cântă!
— Păi nu e așa mă?
— Așa e mă!

Dinspre Podu-Belicului dincolo de Sf. Spiridon, pe Leon vodă, un comediant în rînelă roșie, care mesteca sub umbră o pipă, urnat de un om cu o iaca cu păpuși în spinare, adună lumea în porți.
— Hai mă la Capitanu Costache în Olymp că pune pă Vasuiche și pă Marișica să joace — vedem și noi păpușile!
— Ce ne lasă pă toți, droaie, în casă parcă?
— Da ce parcă le pune în casă? Le joacă afară în curte sub zarzar și noi ne spanzurăm pa uici.
— Atunci într'acolo!

— Bună ziua, bună ziua Marișico ce mai faci?
— Mersi bune, ce să fac? Mor dă focu tău dragă Vasilache.
— Ah, dragă Marișico, de când nu te-am mai văzut mi s'a aprins camașa cu pa mine!
— Am fost și eu pă la pimboare ca să te uit!
— Șau eu unde ai fost, mizerabilo! — ai fost ca să mă 'nșeli! Am să te fărâmi!
— Ei iaca, m'am dus și eu în peșit, dacă vrei să știi!

Și cele două momăi de lemn înfășurate în zdrențe se opintesc în marginea perdelei prinsă de un piron din spatele magaziei domnișoarei Steluța Negrioiu, fată de 75 de ani și de un altul din calendarul domnului Mihalache Vlădoi împiegat la judecătoria de Albastru, se apropie, se înclină orăscă una la alta, se pocnesc puternic în capetele lor de lemn, se retrag apoi o vreme pentru a se ciorovăi mai aprig cu vocabularul abject al comedienților de după perdea, reintălnindu-se în reprize pe viață și pe moarte, scuipându-se, blestemându-se și rostogolindu-se în cele din urmă, egal înfrânți și pierind tombanindu-se în faldurile jgoase ale cortinei.

Asistența cotropită de haz se tăvălește în țărână, du-lăii asurzesc ulița în urlete, drumeții se zgăesc printre uluci, în vreme ce Aurică pungasul, feciorul Capitanului Costache amenință gloata privitorilor cu un retevei tras din zarzarul încărcat de haimanale:

— Afară derbedeilor, — v'ăți adunat aci ca la comedii!
— Hai s'o tulim că azmure și pă căpitan după noi — ăla ne bușește dacă ne prinde de când i-am scos lui fi-su un ochi la șotron.
— Dacă-i așa, de cât spețiți în bătae mai bine la Io-han curelarul la razachie! tot să prefac ele păpușile că joacă!

— Parcă joacă ele? Joacă jidanii ăia doi după per-dea!
— Atunci dacă-i așa, hai tot la șoaică, la struguri!
— Numai dacă n'o fi pus cursa!
— S'a luat de gânduri omu — nu i-a mai rămas un bob dă razachia aia roșie — i-am spețit-o!
— Cursă mă?
— Cursă în regulă mă, cursă dă vulpi, de-ți rămâne fluierle picioarelor în ea; e înaltă tocmai cât iarba dă nu s'a vede — are niște colți! Acolo îți rămâne oasele până vine curelaru, să te jupoae. Trage în tine ca într'un câine — ce crezi s'a săturat și el d'atâta jaf — s'a plâns la comisie lu Tache Nasu comisaru cu o cerere!

Un Țiganu sfâșie văzduhul, potolindu-se într'o larmă de huieluri.

— Barzon cu banda!
— Nu e Barzon mă!
— Barzon e, mă, ce nu-l cunosc eu după Țiganu — Barzon care se îmbrăca la vicieim, cânta la morți și împingea la călușei la Filaret!
— Nu e mă ăla, e altu!
— Care altu mă? Asta e mă Barzon care face și pă mutu la Călușari — palăta cu sabie de lemn și cu o bucată dă scurteică pă ochi în loc dă mască!
— Nu e Barzon mă — Barzon e închis la secție — a jumulit toate perele lu Tămpeanu dă Concordia!
— Fonfule, ăla e alt Barzon-Barzon gâinaru din Tabaci care ese și la drumu-mare, dă face și pe hângheru după cutia dă cîini, la lăncu Căinaru dă Colințina.

— Stați mă să vă spui eu — nu e nici unu nici altu — aci e vorba dă altă bandă — după glas — e Ghindă Șașiu, băiatu perceptorului ăla cu cioc dă Rădovanu, cu Lache a lu paracliceru dă la Slobozia cu Usturoi, băiatu pânzaruului dă ulicioara Ceres, cu a lu Gudiu Gușatu, cu Pandeale sparge nucii și cu Petrică Boiangiu după maidanu Călugărului — ăștia suntură, spui eu; — să joacă d'a hoții.

— Da mă, e săntără, că i-a dat afară dă toate școlile;

— Șacuș?
— Acușica s'a căpătit și ei care pă la tipografie, care pă la stăpân, care în prăvălie la Hanu Bedreaoș, care pă la Manutanță!

Un răstimp dialogurile conțenesc. „Hoții” au cărmît spre alte drumuri. Vorbitorii stau locului, în cumpănă. În zare apare o mogăleată aurie, imensă, depărtându-se în zămărcuri.
— Uite un balon!
— Stați să vedeți cum ia foc acușica — e dă foiță umflat cu spirit cu vată, parcă îl vād scum la pământ, mototol tocmai în porumbii lu Alevara!

— Ce foiță bă bobleților, ce spirit, ce vată nățafle-ților! Asta mă e balonu lu Leona-Dare din Cîșmigiu — uite-o și pă ea agățată, cu dinți dă trapez — să vedeți cum se lasă cu ei tocmai în „Valea Plăngerii” la Bellu.
— A dracului nemțoaică, domnule, ce coraj la ea?
— Da și când și s'o 'nmuia dinții, praf să face până la pământ!

— Mu cade, c'ă e prinsă dă o curea și cureaua dă balon — și de cade, cade cu balon cu tot.
— Nemțoaica poate să cază odată, da balonu nu cade dacă e umplut cu gaz aerian.
— Acum îi vezi mototol p'amândoi la pământ, cu tot gazu lui aerian!

— Mai stați mă că poate cade balonu și nemțoaica!
— Așa e mă, mai stați!
— Nu cade mă!
— Ba cade mă!
— Ce să cază mă!

În fund, departe, în zarea învălăiată de asfințit balonul așează o enormă pată galbenă pe discul înroșit în foc al soarelui.

— Bim bim bim!
— Cine e?
— Eu!
— Care eu?
— Eu Lixandru, fecioru lui Nenea Tache Vameșul!
— Și ce vrei?
— „Fete”
— Ce fel de fete?
— Fete mărețe!
— Și anume? Vorbește — pe cine cauți?
— Caut pe ai mei!
— Care sunț?
— Trică Ilie paracliceru dă la biserica „Săraca”; Tache Năsoșu fabricantu dă prințzorii de sticleți și pă Petrache Boiangiu falcă prăjită, băiatu lui Lache Boiangiu din mahalaua Călugărului dă pă Filaret.
— Și ce ai cu ei?
— Vreau să-mi strâng oastea mea de haimanalăcuri să-i trec în curtea bisericii Slobozia la Ristache Ceasornicar și să încingem un abiolan, o poarcă sau o geolărie să se ducă pomina!
— Dă unde vii?

— Viu din „Spérie-Pește”. Am sărit uluca uzinii dă gaz, am tăiat prin curtea lui Mitu zarzavagi, am sărit pa spinarea lui Costea Ibrîș dascălu dă la biserica Alexe, facut puia sub geonotele mele, am ciocrit din vagoanele garu căpva pumni de sacaz, pentru „lumi-nap”, diseară în curte la Pavel Țiganu și mă îndrep-tai să vă caut!

— Atunci hai mă!
— Hai mă!
— Abiolan!
— Bonjuran!
— Încercați măgaru!
— Dăscărcați măgaru!
— A'nplinit măgaru un an!

Și băutura bisericii vuia de larma dăsmățată a jucătorilor îngrămădind la grilajuri toată dăspărțirea, cu treabă sau fără treabă!

Ristache, chirișul ecaretelor parohiale, în dughenele cărora, prăbușite și scoase în țare de primarie, își avea și „atelierele” — o nicovăla potcovărească, trei deșteptătoare de bucatărie și un sipet cu resturi de mașinari și diverse tînichele — eșea mînat pe prispă cu ochelarii căzuți în unghiul foselor, huiiduindu-ne și amenințându-ne cu o enormă rablă în reparație. Tăiam „Discordia” traversam „Concordia” și intram triumfali în Olymp afundându-ne în ulicioara Buerebista, călări pe uluca comisaruului Diaconu, la zmeu!

O flăcăie cobora, oloagă și dogită, dealul Filaretului aducând pe lenevia claviaturii ei răgușită marșul lui Boulanger, pierzându-și declinul prin tufisurile lui Radu-Vodă, suspinând falș sub apăsările anemice ale manivelelor, ducându-și agonia în fundăturile Tabacilor. Căteva pietroale se iveau ca din pământ, zbîrnuind fie în cutia al cărei plîns setea afară din culcușuri toți dulăii mahalalei, fie în gambeta găurită a cerșetorului. Căntarea înceta întretăiată într'un gâjăit de moarte și lume nouă. Tăzriu, melodia mormăia din nou, departe, în locul ei blestemele cântărețului aduceau în porți pe malul celălalt al Dâmboviței, cerșind printre simigirii, birturi economice și alte dărapănături negustorești, până în văile Văcăreștilor.

— Ia vezi bă Ilie, îl dă sau nu-l dă într'o parte?
— Dă-l tu mai întâia dată, ș'om vedea, dacă îl dă și el, atunci vrea să facă iar dacă nu-l dă, n'are curaj.

— Așa i-ai văzut-o?
— E din patru, — topenie.
— Oleo, dă a mea parcă nu e din opt? Nu vezi ce burta dracului face zmeu?
— Da, da a lui are sirmă!
— S'a mea ade cirig la gură, îl iau dă ață și dă gură, îl fac mototol, îl aduc în Colțac cu burta; îl trag până la gură, îl zmucesc de-i ese mîna din loc, îi tai

ăta, trag păpușoiu și jart! cu sfoară cu tot în porumbii lui Gudiu, până să mai potolește zavera; d'acolo o tulim la „Cuptu de Argint”, la Androne băiatul popii Răzvănescu; ne pitim la el până înserează, îi tragem căte-va țintare în nouă și d'acolo pă ulicioară o zbughim în magazia babii — dormim acolo și mîncăm prescurile lui Androne. După miezul nopții, eșim dăbușile și ne proțăpim în cais până la ziua ca să nu sculăm casa în picioare!

— Vorba e: îl dă sau nu îl dă într'o parte?
— Treaba lui, eu tot îl incurc și dă îl dă și dă nu-l dă.
— Da de unde atăta sfoară?
— Dacă nu-i dau eu, îi dă el sfoară?
— Numai c'a dat-o toată!

— Atunci sări tu uluca, pune mîna pe burtă, rupe-i sfoara, sări îndărăt și fugi cu el înălțat gata.
— Da cu pietroale, când Ți-ar zbura toate în cap, ce faci?

— Păi noi nu-l pocnim — canalu uzinii nu e plin dă bolovani!

— Da mîine dacă te pîndește și te ia dă piept în drum — Costiclici Zmeuraru e spaima incurcătorilor — ce te faci cu bătașu?

— Stăm în gara Filaretului toată ziua — privim toate trenurile!

— Atunci hai, ațineți-vă.

— Ilie azdruncă-te!

— Aștept să-l dea într'oparte!

— Mă, vezi că are potaia cîrlig la gură, — mă bo-blețule!

— Hai!

— Tricule, ferește telegrafu, Tricule, că acolo îți moare dobleaja!

— Ce limbă mă, dă-l mai bine în cap în pluta chirigiului.

— Ba aruncă-l mai bine dintr'o dată d'adrepul pe sfoară!

— Ba mai bine îi iau burta pă sfoară!

— S'asa e bine, da eu ziț să se repează și Guță cu pietroiul odată cu noi, până să îl pui tu p'al tău pă sfoară, poate să-l tragă Guță cu coceanu de porumb, la mână!

— Acușica, hai!...

— Așa, bravo, dă-l dă gură și dă coadă, sus, zmu-cește cu putere într'o parte, nu te lăsa Ilie, fleasca dracu-lui, — trage cu toată puterea, ce stai cu gura căscată, așa, acușica, aține-te, încă odată, jart!

— Guță, acușica, aruncă cu pietroiul!

— Hait!

— Gata!

— Luat!

— Lixândruș, unde dormi tu mă la noapte?

— O să dorm și eu la Troască pă prispă cu o halcă dă pepene într'o mână și cu ochii la zmeuri. Dacă e vînt, e plin ceru dă zmeuri noaptea! Văjie și dau din coadă. Haimanalele scormoroase le leagă de pom și a-dorm în iarba cu urechea la vîjietoare; — ziua nu prea dă vînt! E zăduf și dobleaja stă ca o namilă nemîscată.

— Da tu Guță, unde inserezi?

— La Mitranu lu Mălăeru în Broșteni — spală mama mîine acolo și eu o iau înainte — dorm în geamiac lângă albie.

— Da tu Ilie?

— În anvon la biserica săracă — plec mîine cu popa Nae cu zintău; așa, ca să mă scol mai de vreme, dorm pă papura bisericii.

— Da tu Droagă?

— La Gogu al mîngăroai — mîsa e dusă la un parastas care ține toată ziua, pentru sor'sa Chivuleasa, și să 'ntoarcă tocmai la toacă.

— Da tu Lică?

— La Fane tutungiu — mîsa Dumitrana să ducă la Sf. Dumitru Basarabov și rămîne dăcuseara în biserica toată noaptea ca să bocească și să se roage până la ierturghia de a doua zi — și noi acasă, cu toți într'un pat, lunguți în curmeziș ne hîngerim și spunem bas-me și anecdote.

— Da până diseară la dăspărțire ce ne facem?

— Suim la Filaret: încingem un foc din vrsocote din livezile lui Băicoianu, sarim la Alevara, zîmțim cățiva ștuleți dă porumb, îi varim în spuză, tragem un țintar în „nouă” și rontăim în juru jăratecuiui până pe inoptat.

— Ne sparge cheful banda lu Giușcă arșicar — cam pîn partea locului calcă el!

— Nu mi-e frică; sint închis cu toți la secție!

— Da dacă scapă?

— Ne cîusdim în gară, în vagoane!

— Dacă pleacă vre-un tren cu noi fără să știm și ne trezim la Giurgiu?

— Sărim din mers!

— Și dacă rămăi agățat?

— Hai măi bine după Vruse, uite-l cu giolari — ne amestecăm cu ei, ne facem și noi că ne uităm la arșice și când s'o 'ncinge joaca în toi, jart „pui dă giol”!

— Cu a lu Vruse te pui tu mă? Păi ăla, mă, pentru un pui dă giol te aleargă cu capu gol și cu cămașa balon în spinare până în Tabaci tocmai, trece Dămbo-vița după tine, te gonește în Dobroteasa și te ducă așa pă toate cotiturile până cazi amețit cu genunchii ju-puiți, ș'atunci să te Ții bușeală, până te lasă în drum pă jumătate mort și tot îți ia geolele îndărăt și Ție nu Ți le lasă!

Asta e Vruse!

— Atunci, hai la scîldat la Lemetru.

— Da vardianu! Săraca trestia dă mare ce păzește ea? Te-aleargă și ăla mai abitur ca Vruse, că ăla e d'al poliției — până în poarta Văcăreștilor și dacă nu te prinde, la urma urmii tot s'alege cu hainele după tine și rămăi în drum în pielea goală și plîngi și strîngi din făci de-ți intră maselele în gingii și genunchii se bat cap în cap dă atăta tremurici și nimeni nu te aude și nu te vede și vardianu ducă zdrențele la comisie și atunci să poțtești să vii să le ceri dacă îți dă mîna!

— Atunci hai la tine, — ciomege avem, tragem o poarcă d'a noastră!

— La mine? La mine acasă e pustiu, mama zace pă ladă și Azor urlă legat sub salcie — îi e urit.

— Haideti atunci la mama preoteasa, — face mîine lu bărbat-su popa Iancu, pomană mare; ne dă din a-jun carne, pilaf, flori și bănuțe.

— Cui li dă mîna să treacă pragu porții? Are un dulău dă când a călcat-o Păhoțu dă i-a adunat toată arămăria; în două te face, numai să te apropii dă ulucă!

— Păi ș'atunci n'avea pă Dolfa cât un vițel dă mare?

— Avea, da hotomanii i-a dat chiftele frămîntate cu ace cu gălmăle!

— Mergem atunci la agrișe la coana Sasinca.

— Le-a jumulit primăria cu tăierea, când a tras bu-levardu Uzini!

— A mai rămas gutuile!

— Alea sunt dăpăte dă ulucă — cine le ajunge?

— Ne urcăm în coroduş — d'acolo ne facem balans, cădem drept pă magazine și d'acolo taman în gutui — nu mai rămâne una!

— Da dacă dă vînt în loc să cădem pă magazine cădem tocmai d'adrepul în iară? Nea Mihalache dă la Arsenal are niște pumni dă mecanic cît căpățina de miel — terci te face — mori negrijit!

— Așa e când ai căta: când nu e dă noapte la cup-toare, stă la pîndă ziua la gutui.

— Mai bine uite, tragem colea la Burcică o rișcă.
— Jos banii!
— Jos!
— La o parte cine n'are gologani!
— La o parte!
— Feriți banu!
— Banu sus!
— Feriți banu!
— Cine dă?
— Eu!
— La o parte Troască!
— Arde-l Ilie!
— Îndărăt Ghimiși!
— Jart cu el!
— Mai la dreapta Usturoi!
— ăla e!...

*
Banul ferecat pe două părți își înalță soarele de a-ramă în lumina tremurătoare a văzduhului, rămîne o vreme în loc, își răsucește fețele în cumpăna sușului apoi rostogolindu-se în fulgerări ameteitoare cade glonț în noroi. Jucătorii eșii din minți se ațin cu gurile cîs-cate:

— Inc'odată!
— Feriți banu!
— Înapoi — ferii banu!
— La o parte ăi care nu joacă!
— Arde-l!
— ăla e!
— Pă el băeți!
— Pă el mă!
— Jart cu el!
— E a mea! Plătît
— Plătît!
— Inc'odată!
— Azdruncă-l cu toată forța!
— Sus!
— Așa băeți!
— Omu!
— Omu!
— ăla e — plătît.
— Plătît!
— Si'nc'odată, — sus cu toată forța!
— Feriți banu!
— Jart!
— Ars!
— Tu!
— Mai vezi d'altu!
— Nu să prinde!
— Inc'odată!
— ăla e!
— Biserica — așa te vreau!
— Pă ea!
— Pă ea!
— Plătît!
— Plătît!
— Si'nc'odată!
— Omu!
— Omu!
— Al nostru ești!
— Al nostru!
— Mai merge?
— Nu mai merge!
— Plătît!
— Plătît!

*
În capul Olympului se ivesc din negurile depărtărilor Filaretului, arătări cari se apropie în zumzete rit-mice de zurgălăi.

O prăjină imbrobodită în căpățani de usturoi și fășii murdare tricolore cărmeste oastea chiind în inima mahalalei.

— Uite călușarii — după ei, cu mutu în cap!

— Trage-i sabia dă sub mână și aține-te la chivără!

— Nu te pune cu mutu — nu știe multe mutu — e și mut și nebul dăn firea lui; când te-o pocni cu dosu palmu, te și trimete dintr'odată pă lumea aialtă.

— Numai să i-o apuc eu bine cu teacă cu tot — i-o trag dîntro zmunțitură, o pui d'acurmezișu pă ge-nunchi, îl drept în două i-o frâng!

— La urma urmii, nu e mut; îi merge numai așa vorba că e mut pentru c'asa e jocu să facă pă mutu șase săptămăni până vine vremea dă se sparge călușarii — să preface. Da ia să-l calci pă picior odată dăn greșeală — nici Dunărea nu te mai spală dă 'njurături ce-ți cară. Să-l vezi seara la împărțea banilor cum să mai înfige — numai gura lui s'aude; să cutremură pământu — m'am Ținut eu odată după ei până'n Moși.

— M'am îmbrăcat și eu odată la călușei — aveam slăbiciune pentru sabie și chivără — ca mut și când colo nu s'a și repezit Lică Tulceanu acasă dă m'a spus și nu m'am pomenit cu unchiu Enache cu toroipanu pă mine de m'au prins frigurile din spieretură. Mi-a descăntat baba Mariuța dă friguri din bătae și dacă nu cădea cărbunii la fund, gata-gata să dau ortu popii!

— Și pă mine la fel tata, cu făcălețu dă mămăligă, mi-a rupt jughietura gâtului că m'am îmbrăcat la Vi-cleim ca prunc!

— Și pă mine mama cu coada dă la apărătoarea dă muște dă m'a asurzit d'o ureche pentru că m'am îm-brăcat la călușei la Trocadero în deal, cu mască și cu fustă — dă dragu costumului împingeam și eu pă gra-tis, fără leață, bărcile pline cu chefli amurezați care ronțiau floricele calde și beau limonadă rece.

— Și pă mine tușă Anica cu clestele dă la sobă c'am umblat cu salcia și i-am făcut neamu dă ris — neamu sârbesc al priocipat al bunicii Pena Zărăfoaia și al plăcintaruului Tache Mihalisi!

— Bă pă mine m'au oporisărită și m'au trimes să-mi pierz urma la unchiu Ghiță, notar în Spanțov, la țară ca să-mi facă rost undeva în cancelarea lui ca scriitor, doar doar m'oi tîmădui dă apurături dă actor!

— Pă mine m'a tuns tata la piele, tot dă frica tea-trului, ca pă tobă, de-ți erea mai mare mila de buclele care alunecau în jos pă genunchi, — tunsoare daia sol-dățească cu scări căt pecinginea; m'arăta tot maldanu cu deștu huiiduindu-mă, că am bube dănc în cap — mă chielise de frică să nu mă fac comediant!

— Cu mine a fost alta; — a 'ncercatără pă la Că-pitanu Tumbulică să-mi facă rost să intru ca copil dă trupă în armată, ca să nu mai fac poizii în mahală; — la militărie m'au găsitară prea minor și m'a trimes acasă ca să mai cresc. Acasă, mama dă necaz m'a dăzbrăcat în pielea goală, m'a uns cu miere, m'a legat d'un sal-cam în mijlocu curții și m'a mîncat muștile căt a fost ziua dă mare fără să pot da nici măcar dănc nas, strî-gându-mi din geamlăc: „te mai îmbraci ca femeie la călușei la „Spérie-Pește” diavole! Hai!

— Și iaca la drept vorbind n'a fost rău — a prins bine!

— A prins că ne-am lăsat de drăcii!

— Te-oi fi lăsat, da prin agrișele lui Inoșentie tot mai dai tu iama!

— Da tu la perele lu Tămpeanu, ce cusur ai?

— Și tu? Vai de moșmoanele popii Stelian dă la Slobozia!

— Și tu așiderea cu pepenii lui Mitu dăn Buere-bista, până a pune mitocanu mîna pă tine! Vai de be-regata ta!

— Să poțtească!

— De, aține-te!

— M'ățin!